

VAN VOETBALRELLEN LEREN

Een onderzoek naar modern voetbalgeweld en
de tekortkomingen van en kansen voor de aanpak

Joey Wolsink
Edward van der Torre
Juno van Esseveldt
Henk Ferwerda

Beke *reeks*

Van voetbalrellen leren

VAN VOETBALRELLEN LEREN

Een onderzoek naar modern voetbalgeweld en
de tekortkomingen van en kansen voor de aanpak

Joey Wolsink
Edward van der Torre
Juno van Esseveldt
Henk Ferwerda

Beke *reeks*

Colofon

In opdracht van:

Nationale Politie

Illustratie en opmaak

Marcel Grotens (Bureau Beke)

Wolsink, J., Torre, E. van der, Esseveldt, J. van & Ferwerda, H.

Van voetbalrellen leren

Een onderzoek naar modern voetbalgeweld en de tekortkomingen van en kansen voor de aanpak

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nationale Politie. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderzoek berust bij de auteurs. De inhoud vormt niet per definitie een weergave van het standpunt van de opdrachtgever.

ISBN

978-94-92255-65-5

© 2023, Bureau Beke

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Bureau **Beke**

LokaleZaken

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Inleiding	8
1.1	Leeswijzer	11
2	Over supporters en modern voetbalgeweld	13
2.1	Resumé	22
3	Veiligheidsorganisatie	24
3.1	Resumé	30
4	BVH-analyse	32
4.1	De nieuwe aanwas	32
4.2	De verdieping	39
	4.2.1 Achtergrondkenmerken	39
	4.2.2 Omvang en aard van de politieregistraties	42
4.3	Resumé	55
5	Conclusie en kansen voor de aanpak	59
5.1	Conclusie	60
5.2	Kansen voor de aanpak	64
	Geraadpleegde bronnen	67

Voorwoord

Door veiligheidsmaatregelen is vanaf het seizoen 2014-2015 tot en met het seizoen 2018-2019 het aantal incidenten rondom wedstrijden in het betaald voetbal afgenomen. Hierdoor is in deze periode de inzet van de politie ook minder geweest. Vanaf het seizoen 2021-2022 is er sprake van een trendbreuk: het aantal incidenten in en rondom stadions neemt weer toe.

Dit onderzoek geeft – in opdracht van de Politie – via groepsinterviews met politie-experts antwoord op de vraag of en hoe het voetbalgeweld van gedaante is veranderd. Ook wordt het gevoerde beleid gereconstrueerd dat mogelijkheden heeft geboden aan de opleving van het aantal incidenten, evenals dat wordt gesproken over het gewenste beleid in de toekomst. Een verdieping in het onderzoek heeft betrekking op subjecten die – volgens de politie-experts – onderdeel uitmaken van de “nieuwe aanwas”. Het betreft subjecten die vanaf de (gedeeltelijke) heropening van de stadions in beeld zijn gekomen bij de politie. Om iets te kunnen zeggen over de achtergrondkenmerken van deze subjecten, de omvang en aard van hun politieregistraties en werkwijzen zijn alle politieregistraties van ruim 500 personen die tot de nieuwe aanwas worden gerekend uit de jaren 2020, 2021 en 2022 geanalyseerd.

Bij deze willen we de 51 gesproken politie-experts bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek, want zonder hun inbreng was het niet mogelijk geweest om een beeld te schetsen van het voetbalgeweld anno 2023. Tevens willen we het Centraal Intelligencepunt Voetbal (CIV) bedanken voor het uitvoeren van een data-extractie waardoor we inzicht hebben kunnen krijgen in de politieregistraties die betrekking hebben op subjecten die behoren tot de nieuwe aanwas.

Arnhem, september 2023

Joey Wolsink, Edward van der Torre, Juno van Esseveldt en Henk Ferwerda

1

Inleiding

In de seizoenen 2014-2015 tot en met 2018-2019 is de inzet van de politie bij voetbalwedstrijden in het betaald voetbal afgenomen met ongeveer twintig procent. De reden is dat door veiligheidsmaatregelen het aantal incidenten in en rondom stadions is afgenomen. Voorbeelden van genomen veiligheidsmaatregelen zijn fouillering, fysieke maatregelen zoals segmentering, slimme inzet van stewards door de juiste stewards op de juiste locaties in te zetten, beperkingen aan vervoer of kaartverkoop en het in kaart brengen, aanspreken en aanpakken van rad-draaiers en geweldplegers. Ook meer positieve maatregelen – zoals het tegengaan van slechte zichtlijnen door netten of hekken en gepaste vrijheden voor uitsupporters op basis van gedegen risicoanalyses – hebben bijgedragen aan de afname in het aantal incidenten. Deze trend heeft de focus meer doen verleggen naar toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal met onder andere minder strenge veiligheidsmaatregelen voor het thuispubliek en lichtere regimes (bij vervoersregelingen) voor uitsupporters.¹

Verwant aan deze trend is dat het voetbalgerelateerd geweld zich heeft verplaatst van in en rondom stadions naar elders. In feite is het voetbalgerelateerde geweld in deze periode dus nooit weggeweest, maar van gedaante veranderd. Supportersgroepen zijn elkaar bijvoorbeeld buiten het stadion en/of buiten de wedstrijddag gaan treffen voor zogeheten vechtafspraken of *20-20 fights*. Deze gevechten worden gekenmerkt door spelregels, zoals het niet gebruiken van wapens. Naast de vechtafspraken vinden *Hit-and-Run* acties plaats. Dit zijn aanvallen op andere vechtgroepen die van tevoren niet zijn afgesproken en waar minder of geen spelregels gelden. Deze vinden plaats in de openbare ruimte waar de vechtgroepen niet zijn afgezonderd van onschuldige burgers en ondernemers. Die kunnen er zodoende bij betrokken raken en kunnen slachtoffer worden van het geweld dat zich voordoet. De goed getrainde vechters die deelnemen aan vechtafspraken en/of *Hit-and-Run* acties durven steeds vaker de confronta-

tie (soms letterlijk het gevecht) aan te gaan met de Mobiele Eenheid.² Tot slot worden op diverse plaatsen in het land bestuurders en technische stafleden van Betaald Voetbal Organisaties (BVO's) bedreigd door harde kern supporters, zoals Mark Koevermans van Feyenoord en Maurice Steijn als trainer van NAC in 2021.³

Vanaf februari 2020 begint COVID-19 in Nederland om zich heen te slaan. Om besmetting te voorkomen, worden landelijk verschillende maatregelen genomen. Een van de maatregelen is dat gedurende perioden geen of slechts beperkt publiek welkom is in voetbalstadions. Hiervan is sprake tot 25 februari 2022, want vanaf dat moment gelden geen maatregelen meer. In tabel 1.1 staat per seizoen weergegeven wanneer de supporters niet of beperkt naar het stadion mochten.

Tabel 1.1 – De mate waarin publiek is toegestaan bij voetbalwedstrijden

Seizoen 2019 – 2020	
<i>12/3 tot einde seizoen</i>	Geen voetbalwedstrijden
Seizoen 2020 - 2021	
<i>Tot 28/9</i>	Beperkt publiek
<i>29/9 tot ergens in juni '21</i>	Geen publiek
<i>In juni '21</i>	Beperkt publiek (bij promotie-, degradatie- en Europese play-off wedstrijden)
Seizoen 2021 - 2022	
<i>Tot 20/9</i>	Beperkt publiek
<i>20/9 tot 13/11</i>	Volledig publiek
<i>13/11 tot 25/1</i>	Geen publiek
<i>25/1 tot 18/2</i>	Beperkt publiek
<i>Vanaf 18/2</i>	Volledig publiek (met preventieve maatregelen)
<i>Vanaf 25/2</i>	Volledig publiek (geen maatregelen meer)

De (gedeeltelijke) heropening van de voetbalstadions in het seizoen 2021-2022 heeft tot een bijzondere en zorgelijke ontwikkeling geleid. Het aantal incidenten in en rondom de stadions neemt sindsdien namelijk weer toe. Na negen speelronden zijn bijvoorbeeld al 150 stadionverboden en 45 tuchtzaken uitgedeeld, terwijl dit in eerdere jaren ongeveer 300 stadionverboden en 70 tot 90 tuchtzaken betrof in een heel seizoen.⁴ Over het gehele seizoen 2021-2022 hebben ruim 1.250 bezoekers een landelijk stadionverbod gekregen. Dit is twee keer zoveel als

in de tien jaar daarvoor.⁵ Het betreft met name een toename in het aantal vuurwerkincidenten en incidenten waarbij gegooid wordt met vloeistoffen of voorwerpen, zoals bier.⁶ Door de incidenten zijn wedstrijden regelmatig stilgelegd en sinds jaren heeft de Mobiele Eenheid weer opgetreden in stadions. Hiervan is bijvoorbeeld sprake bij de wedstrijd MVV – Roda JC in oktober 2021. Naar aanleiding van dit incident zijn zes agenten en twee stewards gewond geraakt.⁷ Ook het seizoen 2022-2023 is onverminderd onrustig, met wangedrag en strafbare feiten van supporters binnen en buiten het stadion.

Deze situatie is aanleiding geweest om de balans op te maken. De onderzoeksvraag die in dit onderzoek beantwoord wordt, is:

“Wat zijn kenmerken van het voetbalgeweld en kenmerken en werkwijzen van de nieuwe aanwas anno 2023, hoe verschilt dit van het voetbalgeweld van voor de coronacrisis, in hoeverre is het beleid van de voetbalvierhoek (nog) passend en waar liggen beleidsmatige kansen voor de toekomst?”

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is in vijf groepsinterviews gesproken met 43 politie-experts. Dit zijn voetbalcoördinatoren (VC's) of andere politiefunctionarissen die betrokken zijn bij het betaald voetbal. De 43 politie-experts werken bij 26 van de 34 BVO's⁸. In een zesde groepsinterview is gesproken met acht respondenten die werkzaam zijn bij vijf Intel Cellen voetbal. Zo verzamelden we ook informatie over vijf van de acht BVO's waarover nog niet was gesproken. In totaal is dus door gesprekken met 51 respondenten informatie opgehaald over 31 van de 34 BVO's in Nederland.

Uit de groepsinterviews komt naar voren dat er zich een nieuwe doelgroep heeft gemanifesteerd sinds de (gedeeltelijke) heropening van de stadions. Deze doelgroep wordt door een deel van de respondenten “jonge aanwas” genoemd en door een ander deel “nieuwe aanwas”. Tot dit onderzoek was nog niet veel bekend over deze doelgroep; ook niet over de leeftijd. Daarom is besloten om in dit onderzoek te spreken over nieuwe aanwas.

Definitie nieuwe aanwas

(Voor de ‘voetbalpolitie’ nieuwe) personen die sinds COVID-19 in beeld zijn gekomen (als verdachte of betrokkene) bij voetbalgerelateerde strafbare feiten, dan wel personen zonder strafbare feiten die wel onderdeel uitmaken van de groep nieuwe aanwas.

Na de interviewronde is vanuit de Regiegroep Voetbal het verzoek gekomen om een kwantitatieve analyse uit te voeren op de nieuwe aanwas. Aan de voetbalcoördinatoren van de 34 BVO's is gevraagd of zij een lijst kunnen aanleveren met daarop subjecten die volgens hen tot de nieuwe aanwas gerekend kunnen worden. In totaal 21 BVO's hebben gereageerd met een groslijst van 521 subjecten tot gevolg. Vervolgens is een BVH-uitvraag gedaan naar deze 521 subjecten wat betreft het aantal politieregistraties in 2020, 2021 en 2022 waarin zij de rol als verdachte of betrokkene hebben. De uitvraag geeft inzicht in het geslacht en de leeftijd van de subjecten, de afstand tussen de woonplaats en de plaats waar de BVO is gevestigd en de omvang en aard van de politieregistraties waarin zij als verdachte of betrokkene voor komen.

Naast deze analyse zijn ook steekproefsgewijs 50 subjecten – die te relateren zijn aan 16 BVO's – geselecteerd. Alle politieregistraties waarin deze 50 subjecten in de afgelopen vijf jaar voorkomen, zijn verzameld en geanalyseerd. Deze inhoudsanalyse is bedoeld om meer achtergrondkenmerken te schetsen, maar ook om meer duiding te geven aan de incidenten waarin zij een rol spelen en wat de modus operandi daarbij is van de individuen en de groepen waartoe ze behoren.

1.1 Leeswijzer

Deze notitie beschrijft op hoofdlijnen de bevindingen uit de zes groepsinterviews, de data-analyse en verdiepende analyse. Het volgende hoofdstuk gaat in op modern supportersgeweld, met bijzondere aandacht voor een nieuwe categorie (jonge) probleemsupporters. Hoofdstuk 3 gaat over de veiligheidsorganisatie. Daarbij wordt op een rij gezet wat de (forse) consequenties zijn van het hedendaagse voetbalgeweld voor de integrale veiligheidsorganisatie, in het bijzonder voor de politie. Vervolgens wordt ingegaan op informatieachterstanden waarmee de politie worstelt. Daarna wordt beschreven welke 'veiligheidstekorten' onze respondenten zien bij BVO's. In hoofdstuk 4 presenteren we de BVH-analyse en de verdiepende analyse en hoofdstuk 5 presenteert – tot slot – de conclusies en een aantal oplossingsrichtingen.

Eindnoten

1. De Gelderlander, 14 november 2021; KNVB, 1 juni 2017; Politie (2019).
2. Wolsink & Ferwerda (2022).
3. NOS, 29 oktober 2021; Omroep West, 19 juni 2021.
4. Omroep Gelderland, 20 oktober 2021; VRT, 21 oktober 2021.
5. NOS, 12 oktober 2022.
6. De Volkskrant, 21 oktober 2021; NOS, 12 oktober 2022.
7. RTL Nieuws, 30 oktober 2021.
8. De Eredivisie bestaat uit 18 teams en de Keuken Kampioen Divisie uit 20 teams. Dit doet vermoeden dat er in Nederland 38 BVO's zijn. Echter, in de Keuken Kampioen Divisie zitten ook vier Jongelftallen waarvan de eerste elftallen uitkomen in de Eredivisie. Dit maakt dat het aantal BVO's in Nederland uitkomt op 34.

2

Over supporters en modern voetbalgeweld

Respondenten zien zowel continuïteit als verandering in het voetbalgeweld. Een klein deel van de respondenten vindt of benadrukt dat voetbalgeweld bepaald niet nieuw is. Ze zeggen dat dit geweld een patroon of zelfs levenswijze is die van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het is bij veel clubs een constante factor, al gaat het “periodiek” gepaard met een toename van het voetbalgeweld zoals in de afgelopen jaren. Het is volgens hen niet zozeer een nieuwe ontwikkeling maar eerder een opleving (continuïteit). Het overgrote deel van de respondenten geeft aan dat er – op dit moment – meer onderlinge confrontaties plaatsvinden tussen supportersgroepen dan in het verleden. Hoewel van deze ontwikkeling al sprake was voor COVID-19, is het aantal confrontaties sinds COVID-19 exponentieel toegenomen. De respondenten zijn eensgezind over de constatering dat het gewelddadige gedrag tijdens confrontaties heviger en extremer is dan in het verleden. Het hedendaagse voetbalgeweld heeft verschillende kenmerken die – zeker bij elkaar opgeteld – een grote belasting zijn voor de veiligheidsorganisaties en in het bijzonder voor de politie. De politie wordt door omstandigheden gedwongen om telkens weer te reageren op dit geweld, terwijl het integrale veiligheidsbeleid rondom het voetbal achter de feiten aan lijkt te lopen. Respondenten duiden het modern voetbalgeweld aan de hand van de volgende kenmerken:

- a. Meer en ander voetbalgeweld dan in het recente verleden
- b. Nieuwe en afgeschermderelschoppers: ‘nieuwe aanwas’
- c. Onvoorspelbaar(der) geweld
- d. Grensoverschrijdend geweld
- e. Verweven met georganiseerde criminaliteit
- f. Invloed op clubs en clubbestuurders

Ad a.) Meer en ander voetbalgeweld dan in het recente verleden

Bijna alle respondenten wijzen op een toename van het supporters- of voetbalgeweld. Het gaat om geweld in de stadions (soms collectief geweld), op wedstrijddagen (en daarmee op routes en ontmoetingsplekken) en buiten de wedstrijddagen om (soms de dag voor een wedstrijd maar ook op dagen dat andere clubs spelen). Het betreft zowel vechtafspraken op afgelegen locaties als *Hit-and-Run* acties in en buiten het stadion en in andere openbare en publieke ruimtes. Volgens respondenten is er geen twijfel dat het geweld buiten wedstrijddagen om voetbalgerelateerd is en dat dit ook in beleid tot uitdrukking moet komen, bijvoorbeeld door het opleggen van een stadion- of omgevingsverbod. Het overgrote deel van de respondenten geeft aan dat er meer onderlinge confrontaties plaatsvinden tussen supportersgroepen dan in het recente verleden. Hoewel deze ontwikkeling startte voor de coronacrisis, is het aantal confrontaties sindsdien toegenomen. Soms is de grens tussen voetbalgeweld en ander (collectief) geweld diffuus, namelijk als supporters- of hooliangroepen deelnemen aan demonstraties gericht tegen bijvoorbeeld coronamaatregelen (zie punt c) of omwille van het behoud van Zwarte Piet. Enkele respondenten zeggen dat zij bij hun BVO in het seizoen 2022-2023 tot dusverre weinig of geen incidenten hebben gehad, terwijl het wel om een BVO gaat met risico-supporters. De rust wordt verklaard doordat het seizoen in sportieve zin (onverwacht) positief verloopt. Daardoor gedragen supporters zich redelijk tot goed, uit angst dat ze de rest van het seizoen missen wanneer ze door voetbalgeweld bijvoorbeeld een stadionverbod opgelegd krijgen. Voor een nog kleiner aantal respondenten geldt dat de aanhang van 'hun' club historisch gezien niet veel geweld veroorzaakt en ook thans niet of nauwelijks.

De respondenten verbazen zich over de heersende gedachte van om en nabij tien jaar geleden dat het voetbalgeweld vergaand en structureel zou zijn gereduceerd, terwijl het eind vorige eeuw nog werd gezien als een permanent probleem en dus als een blijvende beleidsopgave. Dit wordt getypeerd als een ahistorische gedachte. Voetbalgeweld ligt namelijk verankerd in de historie van het voetbal en in het denken en handelen van supportersgroepen. Maatschappelijk geweld is van invloed op voetbalgeweld; al krijgt geweld via het voetbal een structureel karakter waar week in week uit sprake is van vetes en onderlinge spanningen. Onze respondenten geven aan dat door het opgelaaide voetbalgeweld en de nieuwe vormen daarvan zich een soort moderne geweldscrisis aftekent in het betaald voetbal. Dit is een grote belasting voor de politieorganisatie, zeker in combinatie met andere (collectieve) ordeverstoringen zoals boerenprotesten, klimaatprotesten, de decembermaand (Zwarte Piet-demonstraties en de jaarwisseling) en demonstraties, spanningen en rellen vanwege coronamaatregelen.

Ad b.) Nieuwe en afgeschermdde relschoppers: 'nieuwe aanwas'

Bij het moderne voetbalgeweld wordt gewezen op de nieuwe aanwas van (jonge) hooligans. Bij nieuwe aanwas gaat het volgens de meeste respondenten om – voor de voetbalspecialisten bij de politie – nieuwe personen die sinds COVID-19 in beeld zijn gekomen bij voetbalgerelateerde strafbare feiten: als verdachte, dader of als iemand die als sympathisant of als facilitator betrokken is. Sommigen reserveren de term voor nieuwe personen die wel deel uitmaken van supportersgroepen die geweld gebruiken, maar die zelf geen strafbare feiten plegen. Dit nemen we niet over. We vatten de nieuwe aanwas op als nieuwkomers bij vormen van voetbalgeweld, waarbij ze actief (geweldgebruik) of passief (bijvoorbeeld aanmoedigen of ondersteunen van geweld, onder andere door het afschermen van geweldplegers) een rol spelen bij dat geweld.

Een klein deel van de respondenten geeft aan (nog) geen nieuwe aanwas in beeld te hebben. Voor de meeste respondenten is dat wel het geval. Zij constateren dat de subjecten vaak niet ouder zijn dan 25 jaar. Veel van de subjecten wonen niet in de stad waar de BVO is gelegen (verder: voetbalstad), maar in dorpen, steden en/of gemeenten daar omheen. Respondenten schetsen het beeld dat ze daar vaak niet overlastgevend zijn en – voor zover bekend – geen strafbare feiten plegen, waardoor ze niet in beeld zijn bij de politie of bij andere zorg- en veiligheidsinstanties. De meeste subjecten wonen nog bij hun ouders, hebben werk en hebben geen of weinig antecedenten. Enkele respondenten weerspreken dit beeld of vullen het aan. Ze wijzen op subjecten die in het stadion en rondom voetbalwedstrijden naar voren komen vanwege geweld en die daarvoor al deel uitmaakten van problematische jeugdgroepen. Deze subjecten waren dus al bekend bij de politie. Tevens zijn subjecten soms al in beeld vanwege excessief gedrag (zoals drugsgebruik en geweld) in het uitgaansleven.

Qua plaats in het stadion haakt de nieuwe aanwas vaak aan bij de ultra's¹. De oude harde kern van hooligans is een gesloten groep, terwijl de ultra's een meer open karakter hebben en zorgen voor sfeer(acties) in het stadion. Hierbij maken ze vaak gebruik van vuurwerk. Enkele respondenten zeggen dat de ultra's kenmerken van de oude harde kern hebben overgenomen, getuige geweldgebruik. Volgens respondenten heeft COVID-19 ervoor gezorgd dat het aantal jongeren in het stadion is toegenomen. Tijdens deze pandemie was het betaald voetbal namelijk een van de weinige publieke evenementen. Dat trok jongeren aan die (voorheen) niets van doen hadden met voetbal. Deze jongeren vinden de werkwijze van de ultra's interessant, waardoor jongeren ook na COVID-19 in de vakken zijn blijven zitten. Dit is mogelijk geweest omdat de meeste stadions niet uitverkocht waren en nieuwe bezoekers simpel aan kaarten konden komen. Het heeft

een nieuwe dynamiek teweeggebracht: groepsvorming op de vakken en rondom voetbalwedstrijden, waarbij nieuwe groep(sleden) zich moesten bewijzen. Door de massaliteit van de groep voelen ze zich onderling gesteund. Ze zijn grof tegenover anderen. In feite tegenover iedereen buiten de groep. Het leidt tot grofheid richting de oude harde kern en tegen oudgedienden onder de ultra's. Gevestigde hooligans kunnen de nieuwe aanwas (dus) niet (goed) corrigeren als ze dat nodig vinden, bijvoorbeeld als het geweld indruist tegen club- of supportersbelangen. Ook wenst de nieuwe aanwas niet in contact te komen met de VC (er heerst een "zwijgplicht") of met mensen binnen de BVO.

De nieuwe aanwas gebruikt afschermingstactieken om hun anonimiteit te waarborgen: *no face, no name*. De tactieken passen ze toe in het stadion (bijvoorbeeld wanneer vuurwerk wordt afgestoken) en daarbuiten (bijvoorbeeld tijdens een corteo, in aanloop naar een wedstrijd). Een geijkte tactiek is het dragen van bivakmutsen, soms in clubkleuren. In het stadion worden vaak spandoeken over mensen in een vak getrokken, zodat daaronder vuurwerk afgestoken kan worden. Het is dan niet duidelijk wie dit heeft gedaan. Volgens enkele respondenten zetten supportersgroepen eigen merchandising op als verdienmodel, waarmee vervolgens bijvoorbeeld sfeeracties (doeken) betaald worden. Het gaat lang niet altijd om acties die de sfeer bevorderen, want er wordt illegaal vuurwerk afgestoken.

De nieuwe aanwas heeft, evenals de oude harde kern en andere supportersgroepen, uitingvormen om duidelijk te maken bij welke groep ze horen. Het betreft bijvoorbeeld tattoos en logo's op (vrijwel altijd zwarte) kleding. De logo's zijn te verdienen door te participeren in bepaalde activiteiten, waaronder geweldgebruik. Dit wijst op het grensoverschrijdende karakter van het moderne voetbalgeweld (zie punt d).

Ad c.) Onvoorspelbaar(der) geweld

De tijden, locaties en aard van het voetbalgeweld zijn onvoorspelbaar(der) geworden. Dit bemoeilijkt in hoge mate de risico-inschatting en de daarop gebaseerde (politie-)inzet. De ongrijpbaarheid van modern voetbalgeweld komt door een optelsom van factoren:

- Het geweld is qua tijdstip minder voorspelbaar. Het vindt niet alleen plaats op wedstriiddagen, maar ook in aanloop naar een wedstrijd, op de dag dat een concurrent speelt of op andere dagen als men elkaar opzoekt. Dit gebeurt op afspraak en door steden of horeca te bezoeken waar rivalen komen. De consequentie is dat de politieorganisatie op veel meer dagen rekening dient te houden met voetbalgerelateerd geweld dan enkele

decennia geleden. Dit komt mede doordat er op meer dagen (en tijden) wordt gevoetbald dan in het verleden.

- Er wordt geweld gebruikt zonder rationale of specifieke reden. Een verschil met het verleden is volgens respondenten dat er tegenwoordig geen specifieke reden – zoals een voorval uit het verleden – meer ten grondslag hoeft te liggen aan een confrontatie. Dit zorgt ervoor dat er ook confrontaties zijn tussen groeperingen waarvan het op voorhand nooit te verwachten was. Respondenten geven aan dat ze hierdoor iedere wedstrijd rekening moeten houden dat er iets gaat gebeuren, ook in wedstrijden die voorheen als zorgeloos gecategoriseerd werden. Dit maakt preventie moeilijker. Respondenten verklaren het geweld-om-het-geweld uit de drang om gedrag van anderen te kopiëren of zelfs te overstijgen. Dit gaat gepaard met een geweldsplicht. Zit je in een groep en word je opgeroepen om deel te nemen aan een confrontatie, dan doe je dit en loop je niet weg. Als je dat wel doet, leidt dat tot repercussies. Wat preventie ook moeilijker maakt, is dat pas op het laatste moment informatie binnen kan komen over (mogelijk of gepland) geweld. Een klassiek beleidsinstrument boet daarmee aan waarde in, namelijk de doorgaans (redelijk) betrouwbare risicoschatting: op hoofdlijnen ruim voor een wedstrijd en meer concreet in de aanloop naar een wedstrijd. Hoewel flexibiliteit altijd al nodig was aan de kant van politie en clubs, lijkt dat nu de kernopdracht te worden.
- De nieuwe aanwas heeft lak (“schijt”) aan iedereen, inclusief veiligheidsprofessionals en gevestigde hooligans. Ze zoeken continu de randen op en gaan eroverheen. Ze houden zich niet meer aan de codes en gewoontes die supportersgroepen uit het verleden in de regel wel hanteerden. Ze belagen bijvoorbeeld ook medesupporters of stewards van de eigen club. Ook staan ze niet in (goed) contact met politiemensen die op een professionele manier toenadering zoeken, terwijl dit wel geldt voor de oude harde kern.

Lastig benaderbare en controleerbare groepen

Volgens CrowdProfessionals² is er sprake van een opvallende landelijke ontwikkeling, namelijk dat nieuwe jongerenkernen extreem afwijkend – en vaak gewelddadig – gedrag vertonen. Het is een groep die volgens CrowdProfessionals lastig benaderbaar en controleerbaar is, mede omdat (een deel van) de supporters geen contact (meer) willen met de voetbalcoördinatoren van de politie.³

- De locaties van het geweld zijn gevarieerd en dus lastiger te voorspellen. Het vindt ten eerste zowel binnen de stadions als in de omgeving van stadions plaats. Voorts kan het gaan om routes naar of vanaf wedstrijden, maar evengoed om horecalocaties of elke andere plek waar geweldplegers afspreken.
- Modern voetbalgeweld kenmerkt zich ook door vechtafspraken. Vechtafspraken zijn geplande gevechten tussen hooligans van verschillende voetbalclubs op een afgeschermd locatie zoals in een bos, onder een viaduct of op een publieke locatie. Vooraf maken hooligans onderling afspraken, onder andere over het aantal deelnemers dat meedoet aan het gevecht en het feit dat geen wapens worden gebruikt. De afspraken voor zo'n gevecht worden vaak via sociale media gemaakt. Online wordt afgeschermd afgesproken elkaar ergens te ontmoeten. Daarom lijkt het voor de politie alsof de groepen plots “oppoppen”, al wordt dat door supporters dus juist georkestreerd. Via publiek toegankelijke sociale media wordt dit voetbalgeweld verheerlijkt, maar daderinformatie wordt afgeschermd.
- Een andere vorm van modern geweld betreft zogenoemde Hit-and-Run acties. Daarbij gaat het om geweld dat wordt gericht op een onwetende tegenstander. Met andere woorden: er ligt geen vechtafspraak ten grondslag aan het voetbalgeweld. Het gaat om ‘eenzijdig’ geweld; gepland of min of meer spontaan. Ook gelden geen spelregels, waardoor ook wapens (kunnen) worden gebruikt.
- Nieuwe supportersgroepen schermen zich af van veiligheidsprofessionals: van de politie (voetbalcoördinatoren en leden van het Team Openbare Orde Inlichtingen - TOOI) en van de club (veiligheidscoördinatoren en stewards). Binnen de nieuwe aanwas heerst een “zwijgplicht”. Ook bewaren ze afstand tot de oude harde kern. Er is daarom weinig voorinformatie beschikbaar over een categorie moderne supporters. Ook zijn ze voorzichtig in de onderlinge communicatie en sturen ze er op aan dat informatie uit telefoons wordt verwijderd. Als een persoon wordt aangehouden, heeft de politie niets of weinig aan de inbeslaggenomen telefoon.

Ad d.) Grensoverschrijdend geweld

Het moderne voetbalgeweld is in verschillende opzichten grensoverschrijdend. Dit komt tot uitdrukking in een optelsom van gedragingen en omstandigheden:

- Om kwalitatief goed voor de dag te komen, trainen supporters die deelnemen aan vechtafspraken in het gebruik van geweld. Soms wordt gebruikgemaakt van professionele vechters als trainer. Het zorgt ervoor

dat de individuele vechtcapaciteiten van de subjecten hoog zijn, net als de organisatiegraad en professionaliteit van vechtende groepen. Volgens respondenten neemt de nieuwe aanwas hier ook aan deel. Vervolgens zijn confrontaties bekend waarin subjecten in een O-18 of O-21 groep hebben deelgenomen aan vechtafspraken.

- In het (recente) verleden was het een ongeschreven regel dat er geen wapens gebruikt werden bij confrontaties, maar tegenwoordig gebeurt dit wel. Als er 'vroeger' wapens werden gebruikt, werd dat in de kringen van de oude kern afgekeurd. Vandaag de dag lijkt de nieuwe aanwas dit goed te vinden of koud te laten. Mogelijk komt dit doordat jongeren en jongvolwassenen op straat vaker wapens in bezit hebben en het daardoor meer genormaliseerd is. Wapenbezit en -gebruik verhogen de gevaarzetting van het voetbalgeweld: voor supporters en professionals.
- Vrijwel unaniem geven respondenten aan dat de supporters waar zij zich zorgen over maken (voorafgaand aan en tijdens de wedstrijd) bovenmatig veel alcohol en drugs gebruiken. In de eigen groep wordt dit breed gedragen. Het middelengebruik wordt genoemd als verklaring voor de vechtlust van de nieuwe aanwas, inclusief de bereidheid geweld te gebruiken en te incasseren. Respondenten verschillen in hun visie over de vraag hoe de drugs in het stadion terechtkomen. Het ene deel van de respondenten zegt dat de drugs buiten het stadion worden verhandeld en daarna door gebruikers mee naar binnen worden genomen, terwijl andere respondenten zeggen dat er 'kleine' dealers actief zijn op en achter de tribunes.
- Wanneer leden van de nieuwe aanwas naar aanleiding van wangedrag een stadionverbod of andere straf krijgen, deert ze dat niet omdat het vaak geen voetbalsupporters zijn. Volgens respondenten zit maar een deel van de nieuwe aanwas van kleins af aan in het stadion. Als ze een stadionverbod krijgen, gaan ze hun heil elders zoeken. Dit verklaart waarom de nieuwe aanwas ongeremd confrontaties blijft aangaan, terwijl de oude harde kern – zeker in aanloop naar belangrijke wedstrijden – een stadionverbod wenst te voorkomen.
- Door de bewijsdrang van de nieuwe aanwas en omdat de nieuwe aanwas grof is naar iedereen, leidt het tot spanningen tussen hen en de oude harde kern. Een deel van de respondenten geeft aan dat de oude harde kern de nieuwe aanwas probeert te corrigeren om zo de orde in het stadion (naar hun normen) te handhaven. Een ander deel van de respondenten zegt dat de oude harde kern zich niet of zelden bemoeit met de nieuwe aanwas of dat de oude harde kern juist de nieuwe aanwas aan-

stuurt. Hierover verschillen dus de meningen onder respondenten, mogelijk omdat er verschillen bestaan tussen clubs. Respondenten benoemen unaniem dat de oude harde kern nog bepaalde gedragscodes heeft waardoor ze bijvoorbeeld in goed contact staan met de politie. De nieuwe aanwas heeft daarentegen “schijt” aan alles en opereert bijna grenzeloos. Dat wil zeggen zonder (gewelds)codes en daardoor verleggen ze de grenzen van het voetbalgeweld. Een voorbeeld is dat de nieuwe aanwas de confrontatie aangaat met eigen stewards. Voor de oude harde kern is dit een absolute *no go*, omdat stewards onderdeel uitmaken van ‘hun’ BVO. Voor de nieuwe aanwas staat het eigen belang centraal, terwijl de oude harde kern – zij het op hun geheel eigen manier – in de regel het clubbelang in ogenschouw nemen.

- Veel respondenten zeggen dat leden van zowel de nieuwe aanwas als oude harde kern regelmatig aanwezig zijn bij demonstraties. Het gaat onder andere om de coronademonstraties waar ze zich hebben aangesloten bij de *Defence Force* groepen, de boerenprotesten en de demonstraties omtrent *Kick Out Zwarte Piet*. Achtergrond van deze demonstraties zijn anti-overheidsgevoelens en (extreem)rechtse standpunten. Over de vraag of de leden van de nieuwe aanwas en oude harde kern aanwezig zijn vanwege dit soort opvattingen, bestaat verdeeldheid onder respondenten. Wel zijn ze het er unaniem over eens dat het gelegenheden zijn om de confrontatie aan te gaan met de politie, in het bijzonder de Mobiele Eenheid. Leden van de nieuwe aanwas en oude harde kern zijn bijvoorbeeld gezien bij de zogenoemde coronarellen die gepaard gingen met vernielingen en plunderingen. Bij deze coronarellen was er een duidelijk verschil tussen het optreden van de nieuwe aanwas en dat van de oude harde kern. Waar de oude harde kern “hun stad” wilde verdedigen en tegenover de vernielers en plundersaars gingen staan, ging de nieuwe aanwas juist het gevecht met de politie aan.
- De supportergroepen sluiten binnenlandse en buitenlandse allianties, waaronder met supportergroepen uit België, Duitsland, Engeland, Griekenland, Italië, Polen, Portugal en Roemenië. Niet zelden sluiten supportergroepen bij elkaar aan bij confrontaties en zitten ze bij elkaar op de tribune tijdens wedstrijden. Vanuit Nederland gaan met name de subjecten met stadionverboden naar het buitenland om wedstrijden bij te wonen.

Ad e.) Verweven met georganiseerde criminaliteit

Voor criminelen en criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) – waaronder *Outlaw Motorcycle Gangs* (OMG's) – is de voetbalwereld een interessante markt. Voor criminelen is de verwevenheid met de voetbalwereld een PR-middel: het verhoogt hun status. Enkele respondenten geven aan dat er sprake is van een bepaalde verwevenheid tussen de voetbalsupporters en de georganiseerde (ondernemende) criminaliteit. Daarbij krijgt een bovenlokaal netwerk invloed op een (jonge) categorie supporters. Deze supporters worden gerekruteerd en ingezet om buiten het stadion criminele activiteiten uit te voeren. Het betreft bijvoorbeeld het verhandelen van drugs. Daarnaast constateren enkele respondenten (verontwaardigd) dat bekende criminelen gebruik mogen en kunnen maken van clubfaciliteiten, zoals stadionruimtes voor het organiseren van bijeenkomsten. Ook kunnen (regionale) criminelen zich opwerpen als sponsor en via die weg het crimineel verdiende geld investeren in de BVO. Dit is een krachtig middel om invloed uit te oefenen op het bestuur (zie punt f).

Ad f.) Invloed op clubs en clubbestuurders

Bij vrijwel alle BVO's proberen hooligans in meer of mindere mate invloed uit te oefenen op de gang van zaken bij clubs en op clubbestuurders. Dit kan gepaard gaan met geweld en intimidatie. Supporters zetten de gang van zaken in het stadion in meer of mindere mate naar hun hand, onder andere door een vak of grotere delen van de tribune te claimen en daar de dienst uit te maken. Dit gegeven bestaat al langer, waaronder in de jaren dat er bijna geen fysiek geweld meer was of in het oog sprong. Een deel van de clubs uit zowel de Eredivisie als de Keuken Kampioen Divisie kijkt niet zelden de andere kant op wanneer supporters zich in het stadion misdragen. Daarnaast worden toegangscontroles en huisregels omzeild, waardoor drugs, illegaal vuurwerk en verboden spandoeken naar binnen gesmokkeld kunnen worden. De betreffende clubs treden hier niet altijd adequaat tegen op, mede omdat in het stadion de huisregels niet worden gehandhaafd. Met andere woorden zijn te veel clubs geen baas in eigen huis; het streven naar gastheerschap heeft te vaak geresulteerd in normloosheid, waardoor supporters hun gang konden gaan. De consequentie is vergaand, want het idee dat de clubs in de kern zorgen voor de veiligheid in het stadion staat hiermee onder druk. De politie is meer en meer nodig in het stadion om de veiligheid te garanderen c.q. herstellen; regulier omdat stewards het bijvoorbeeld niet redden en soms bij collectief geweld waarvoor de ME soms zelfs weer wordt ingezet in een stadion. Dit weegt des te zwaarder nu de nieuwe aanwas lage geweldsdrempels heeft.

Naast de (gedeeltelijke) toe-eigening van delen van het stadion, wordt door verschillende supporters gepersonaliseerde invloed uitgeoefend op clubbestuurders. Dit gaat op gezette tijden en momenten gepaard met intimidaties en bedreigingen, ook richting de privé-omgeving. Dit zijn praktijken die (bijna) doen denken aan georganiseerde vormen van criminaliteit. In elk geval kan het gaan om structurele bedreigingen, gericht op het afdwingen van besluiten door de club. De kans op dit soort bedreigingen lijkt toe te nemen als het clubbestuur – in rustige tijden – juist benaderbaar is voor dit soort crimineel ingestelde supporters. Er worden hen bijvoorbeeld kaarten voor uitwedstrijden gegeven. Hoewel de assumptie is dat ze dit rustig houdt, wakkert het bij supporters juist het gevoel aan dat ze ertoe doen en ze zich kunnen mengen in (lastige) besluiten van het bestuur.

De criminele invloed krijgt een ander gedaante als crimineel geld wordt geïnvesteerd in de club: voor business-seats of zelfs als sub- of hoofdsponsor. Wie als club crimineel geld accepteert, zet de deur open voor criminele invloeden. Dit krijgt dan echter niet de gedaante van hooligan-geweld, maar ligt dan besloten in de relatie tussen sponsor en club.

2.1 Resumé

Nadat jarenlang het voetbalgeweld is afgenomen, neemt het sinds enkele jaren weer toe. Ook de aard van het voetbalgeweld is veranderd. Op wedstrijddagen zijn er meer incidenten in en rondom stadions en buiten wedstrijddagen om vinden vechtafspraken en *Hit-and-Run* acties plaats op respectievelijk afgeschermdes locaties en in de openbare ruimte. Waar voorheen vaak een reden ten grondslag lag aan een incident, is dit tegenwoordig geen vereiste meer. Er heerst een drang om te vechten zodat het gedrag van anderen wordt overstegen. Om goed te presteren bij confrontaties wordt getraind in het gebruik van geweld, bijvoorbeeld in sportscholen. Ook worden bij incidenten – met name buiten het stadion – steeds vaker wapens gebruikt, terwijl dit voorheen werd afgekeurd. Dit maakt dat de potentiële gevolgen van het moderne voetbalgeweld ook groter zijn.

Meer specifiek wijzen respondenten op de ontwikkeling dat er sinds COVID-19 een nieuwe doelgroep in beeld is gekomen bij voetbalgerelateerde strafbare feiten: de nieuwe aanwas. Het zou een groep betreffen met subjecten die vaak niet ouder zijn dan 25 jaar en met name in de dorpen en steden rondom de voetbalstad wonen. Daar zijn de meesten nog niet bekend bij de politie, waardoor ze bij het voetbal lijken op te poppen vanwege betrokkenheid bij voetbalgerelateerde strafbare feiten. Niet zelden zijn ze hierbij hevig onder invloed van alcohol

en/of drugs. Qua kenmerken vertoont de nieuwe aanwas overeenkomsten met de ultra's.⁴ Een belangrijk element van de nieuwe aanwas is bijvoorbeeld ook het afsteken van vuurwerk als sfeerverhogend middel in het stadion. De nieuwe aanwas houdt zich niet aan codes en gewoonten die eerdere supportersgroepen wel hanteerden. Ze gaan bijvoorbeeld ook de confrontatie aan met eigen stewards. In feite hebben ze "schijt" aan iedereen. Dit gaat op de tribune vaak gepaard met spanningen tussen de nieuwe aanwas en andere supportersgroepen. Ook uit het "schijt" hebben zich door een zwijgplicht jegens autoriteiten, zoals het niet praten met de politie. In het geval van incidenten wordt gepoogd de anonimiteit te waarborgen door afschermingstactieken te gebruiken zoals het dragen van een bivakmuts. Indien ze toch herkend worden, vrezen ze geen stadionverbod. Clubbelangen spelen immers niet of nauwelijks een rol, het eigenbelang daarentegen des te meer. Buiten de incidenten willen de leden van de nieuwe aanwas laten zien hier onderdeel van te zijn door tattoos en het dragen van (vaak zwarte) kleding met daarop het logo van de groep.

Tot slot heeft de focus op gastheerschap geleid tot normloosheid. Doordat hooligans druk uitoefenen op de club en op clubbestuurders, is het hen gelukt om steeds meer naar hun hand te zetten. Te veel BVO's zijn vaak niet meer baas in eigen huis en zijn daardoor niet meer in staat om de veiligheid in het stadion te waarborgen. Het gevolg is dat de politie steeds vaker nodig is om de veiligheid te waarborgen dan wel te herstellen. Bezien de geschetste veranderingen in het modern voetbalgeweld weegt dit des te zwaarder en lijkt het onontkoombaar.

Eindnoten

1. Ferwerda & Bremmers (2011).
2. CrowdProfessionals biedt diensten aan voetbalstadions en clubs. Ze richten zich in de basis op met name de organisatorische kant van openbare orde en veiligheid, crowd management en sport & evenementen.
3. Dagblad van het Noorden, 21 juli 2023.
4. Ferwerda & Bremmers (2011).

3

Veiligheidsorganisatie

De voetbalveiligheid ligt in handen van de traditionele driehoek (burgemeester, officier van justitie en politiechef) in samenspel met BVO's. Ze vormen gezamenlijk de zogenoemde voetbalvierhoek (of driehoek plus). Vanaf de jaren tachtig is er veel geïnvesteerd in voetbalveiligheid: eerst vooral door de politie en later meer en meer door gemeenten en BVO's. Het klassieke voetbalvandalisme (grof of collectief geweld op wedstrijddagen, ook in de stadions) is sinds de jaren tachtig en negentig spectaculair afgenomen.¹ Dit komt mede door de afname van (de acceptatie van) maatschappelijk geweld en de professionalisering van het veiligheidsbeleid rondom voetbalwedstrijden. Door de verbeterde stadioninfrastructuur en populariteit van (voetbal)evenementen nam het wedstrijdbezoek door (boven)modale bezoekers toe. Dit had bij veel clubs een gunstig effect op het supportersgedrag, met name binnen de stadions. Dit kwam echter niet uit de lucht vallen, zo redeneerde het Auditteam Voetbal en Veiligheid jarenlang. Er is permanent alertheid geboden op de eisen die aan de integrale veiligheidsorganisatie worden gesteld door a) het supportersgedrag en ontwikkelingen onder probleem-supporters en hooligans en b) de fysieke omgeving van het voetbalgeweld: in het stadion (techno-preventie zoals toegangscontrole en supportersscheiding) en op andere geweldslocaties. Die permanente alertheid is bij veel BVO's en hun partners verdwenen, mede door het programma 'Toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal in 2020'. Gastvrijheid heeft het besef verdrongen dat veiligheidsmanagement vraagt om structurele inspanningen en om goede informatie over geweldplegers en over trends onder gewelddadige supporters. Ook de commercialisering is doorgeschoten: televisiezender ESPN (b)lijkt te bepalen wanneer wordt gevoetbald en niet de burgemeester die zijn of haar keuze baseert op een inschatting van de actuele veiligheidssituatie (mede op basis van politieadvisering). Het Auditteam Voetbal en Veiligheid stopte in 2015 op haar beurt met het landelijk uitvoeren van audits, terwijl die jarenlang zijn uitgevoerd op clubniveau. De consequentie

is geweest dat niet meer periodiek de veiligheidssituatie – plus de beleidsconsequenties daarvan – worden gemonitord en geagendeerd. We beredeneren in deze paragraaf wat de consequenties zijn van het moderne supportersgeweld voor de voetbalvierhoek en zoomen vervolgens nader in op de beleidsmatige tekortkomingen die hebben bijgedragen aan de opleving van het voetbalgeweld. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- a. Kenmerken modern voetbalgeweld: consequenties voor beleid en operatie
- b. Politie: informatieachterstanden
- c. BVO's: achterstallig onderhoud

Ad a.) Kenmerken modern voetbalgeweld: consequenties voor beleid en operatie

De kenmerken van het moderne voetbalgeweld (zie hoofdstuk 2) hebben tal van consequenties voor het politieoptreden en/of voor de integrale veiligheidsorganisatie:

- Er is in stadions en daarbuiten op wedstrijddagen en daaromheen meer en vaker voetbalgeweld dan in het recente verleden. De respondenten schetsen door het opgelaaide en nieuwe geweld een soort moderne geweldscrisis in het betaald voetbal. Dit wordt ervaren als een grote belasting – en in feite een overbelasting – voor de politieorganisatie, zeker in combinatie met andere grootschalige bijzondere optredens zoals bij boerenprotesten, klimaatprotesten, de decembermaand (Zwarte Piet-demonstraties en de jaarwisseling) en demonstraties, spanningen en rellen vanwege coronamaatregelen. Dergelijke (collectieve) ordeverstoringen zijn voor de politie een zware last omdat de inzet bij (dreigende) ongeregelheden wordt onttrokken aan de reguliere executieve capaciteit. Unaniem geven de respondenten aan dat dit niet de oplossing is. Dit zorgt er in politiedistricten of -eenheden met meerdere BVO's, met risicosupporters en/of meerdere risicowedstrijden namelijk voor dat een grote logistieke en personele 'uitdaging' ontstaat. Voetbalveiligheid wordt bijna permanent management voor de politie. De grens van wat mogelijk is of wat politiek-maatschappelijk valt te verantwoorden, is in zicht (of wordt reeds overschreden). Het overgrote deel van de respondenten is bezorgd over het capaciteitsgebrek bij de politie. Het gevolg is namelijk dat de politie niet (afdoende) kan optreden in omstandigheden die vragen om politieaanwezigheid en -interventies. Er ontstaan voor de politie ondertal-situaties die (ernstig) onveilig zijn voor de persoonlijke veiligheid van politiemensen.

- De moderne geweldplegers (de nieuwe aanwas) schermen hun praktijken, voornemens en namen af. Er is geen goed zicht op de groepen en er zijn geen goede contacten. De consequentie is dat het lastiger is om de groepen te beïnvloeden en om risicoschattingen te maken. Dit laatste was lange tijd een goed beleidsinstrument. De tijden, locaties en aard van het voetbalgeweld zijn onvoorspelbaar(der) geworden. Dit bemoeilijkt de risico-inschatting en de daarop gebaseerde (politie-)inzet in hoge mate.
- Het geweldgebruik is vaker ‘afgesproken’, kortstondig en heftig. De politie heeft geen goed zicht op dergelijke afspraken. In het (recente) verleden was het een ongeschreven regel dat er geen wapens gebruikt werden bij vechtafspraken. Ook was het een ongeschreven regel dat in het stadion stewards in fysieke zin met rust gelaten worden. Echter, thans worden wel wapens gebruikt en wordt soms geweld gebruikt tegen stewards. Ook wordt door relschoppers fysiek getraind in voorbereiding op geweld. Dit is een bedreiging voor de veiligheid van supporters en van professionals, inclusief politiemensen. Dit neemt verder toe door bijna ongeremd gebruik van alcohol en drugs onder probleemgroepen.
- De nieuwe aanwas gaat onder meer bijna ongeremd gewelddadige confrontaties aan, omdat ze – in tegenstelling tot de oude harde kern – een stadionverbod vaak niet vrezen. Hiermee valt een belangrijk instrument weg. De nieuwe aanwas streeft haar eigen belangen na; clubbelangen spelen niet of nauwelijks een rol.
- Er bestaan relaties tussen oudere supportersgroepen (lees: oude harde kernen), nieuwe aanwas en de wereld van de georganiseerde criminaliteit. Dit gaat gepaard met rekrutering van jonge supporters ten behoeve van criminele praktijken, zoals drugshandel.
- Hooligans oefenen invloed uit op de gang van zaken bij clubs en op clubbestuurders. Dit gaat gepaard met geweld: van het ‘claimen’ van (de gang van zaken in) stadionvakken tot aan bedreigingen van clubbestuurders. Dit is een belasting voor de politie, omdat dit vraagt om beveiliging. Lang niet elke BVO is ‘baas in eigen huis’. Dit kan ertoe leiden dat een BVO niet alle informatie verstrekt die van belang is voor een solide veiligheidsbeleid en dat een BVO terugdeinst om maatregelen te treffen om de huisregels te handhaven.

Ad b.) Politie: informatieachterstanden

Tijdens COVID-19 zijn supportersgroepen (alleen al fysiek) minder goed in beeld geweest, waardoor zowel de kwantiteit als kwaliteit van informatie is verslech-

terd. Ten aanzien van de nieuwe aanwas speelt geslotenheid de informatieverzameling door de politie parten. Zo wordt de online wereld afgeschermd door deze supporters. In appgroepen wordt bijvoorbeeld continu erop aangedrongen om berichten te verwijderen, zodat de politie geen informatie krijgt wanneer ze een mobiele telefoon in beslag neemt. Als een subject wordt aangehouden, krijgt de politie vaak ook geen informatie los of slechts gefragmenteerd. Het vergt politiecapaciteit om de informatieachterstand bij te werken. Unaniem geven respondenten aan dat er te weinig politiecapaciteit beschikbaar is om dit te realiseren. De consequentie is dat het TOOI zelden over accurate of actuele informatie beschikt. Wanneer het TOOI wel een ingang heeft, is het gebonden aan het feit dat zij geen informatie mogen verzamelen over minderjarige subjecten. Dit terwijl minderjarigen een redelijk aandeel hebben in de nieuwe aanwas en bij het moderne voetbalgeweld. Slechts enkele respondenten geven dan ook aan dat het TOOI nog meerwaarde heeft, in de vorm van bruikbare voorinformatie: dus voordat een geweldsincident plaatsvindt. Volgens de meesten is het TOOI ingehaald door sociale media en moet de informatiepositie niet langer afhankelijk zijn van het TOOI en dienen ook open bronnen (OSINT) te worden benut.

De samenwerking tussen de Intel Cellen, het TOOI en de andere partijen binnen de politieorganisatie is vaak niet optimaal, aldus respondenten. In de meeste gevallen staat de voetbalcoördinator in het middelpunt van de informatiestromen. De voetbalcoördinator ontvangt informatie van het TOOI en van de Intel Cel. Onderling brengen het TOOI en de Intel Cel elkaar niet op de hoogte van beschikbare informatie. Respondenten (die behoren tot Intel Cellen) geven aan dat het positioneren van de Intel Cel beter moet, zodat de Intel Cel daadwerkelijk een meerwaarde heeft voor de voetbalcoördinator. Uiteindelijk moet de totale informatiepositie van de politie dusdanig verbeteren dat meer subjecten uit de anonimiteit gehaald kunnen worden en er meer zicht komt op netwerken van supportersgroepen.

Voorheen bracht de methode 'Hooligans in Beeld'² de toonaangevende hooligans c.q. notoire ordeverstoorers in beeld. Zij werden uit de anonimiteit gehaald en aangepakt, waardoor de groep uit elkaar viel. Deze methode wordt tegenwoordig nog nauwelijks gebruikt. Hoewel informatie wordt verzameld met de zogenoemde Persoonsgerichte Aanpak (PGA), wordt dit niet overal goed in praktijk gebracht en heeft dit minder oog voor groepsprocessen dan het geval was in het kader van 'Hooligans in Beeld'. In één eenheid is sinds kort een voetbalrecherche team gestart. Dat levert een bijdrage aan het in beeld brengen van supportersnetwerken. Dit legt de basis voor een (verbeterde) integrale aanpak. Aspecten waar goed over nagedacht moet worden in het kader van een integrale

aanpak, zijn wie de regiehouder moet zijn en welke verantwoordelijkheden en taken daar bij horen.

Ad c.) BVO's: achterstallig onderhoud

Tot 2015 hanteerde het Auditteam Voetbal en Veiligheid een beleidstheorie in audits die bij alle BVO's werden uitgevoerd. Die luidde kortweg dat een clubbestuur voetbaltechnische zaken en een aantrekkelijke stadioninfrastructuur dient te koppelen aan een maatschappelijke positie en aan relatiebeheer met bedrijfsleven en openbaar bestuur. Veiligheid en integriteit zijn daarbij geen terzijde maar een aspect van dit bestuur, omdat het van invloed is op de mogelijkheden om respectabele sponsors en supporters te werven. Veiligheid is een basisvoorwaarde: een aspect van goed clubbestuur. Als aan deze basisvoorwaarde niet wordt voldaan, dan gaat dit op termijn ten koste van de bezettingsgraad (inkomsten) en van het vermogen om (voldoende) nette sponsors aan te trekken. Als niet voldoende in veiligheid wordt geïnvesteerd (dat wil zeggen: afgezet tegen het risico dat ligt vervat in de aanhang en infrastructuur), nemen bovendien de regelovertradingen en het geweld gestaag toe. Die omstandigheden vragen dan – te laat – om veiligheidsinvesteringen van de BVO. Sterker nog, het bevoegd gezag zal dat vroeg of laat afdwingen. Respondenten signaleren dat veel BVO's precies in die fase verkeren: er is onvoldoende geïnvesteerd in veiligheid en veiligheidsbeleid en dat komt meer en meer bij veel (dus niet alle) BVO's tot uitdrukking in meer en systematische regelovertradingen en geweldsincidenten. Gastheerschap en commercie hebben de aandacht voor veiligheidsbeleid verdrongen. Het was een misvatting dat kwaadwillende supporters konden worden geweerd uit de stadions, zodat minder generieke (bijvoorbeeld buscombi's, beperkingen aan kaartverkoop en intensieve toegangscontrole) en specifieke (bijvoorbeeld stadionverboden en omgevingsverboden) veiligheidsmaatregelen toegepast hoefden te worden. Doordat het zicht op de probleemsupporters is verminderd, is de persoonsgerichte aanpak ook (veel) minder effectief dan werd gedacht in het kader van 'toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal'. Respondenten wijzen, meer concreet, op de volgende tekortkomingen in het veiligheidsbeleid van (veel) BVO's:

- Veiligheid is een kostenpost waarop snel of te vaak wordt bezuinigd. Dat is zeker zo in de Keuken Kampioen Divisie, maar ook in de Eredivisie zijn achterstanden ontstaan met inachtneming van het risico-gehalte van de supporters. Wanneer een BVO er financieel niet goed voorstaat, is veiligheid het eerste thema waarop wordt bezuinigd volgens respondenten. De coronacrisis heeft dit aangemoedigd. De consequentie is dat bij een categorie clubs de veiligheidscoördinator vaak is gewisseld (bij gebrek aan

steun binnen de BVO) of dat de veiligheidsfunctie te krap is bezet. Het gevolg is dat interne veiligheidsadviezen niet worden opgevolgd, op een laag niveau liggen of achterwege blijven. Ook bij gerenommeerde clubs moesten politiemensen (veiligheidscoördinatoren) gaten vullen die de clubs lieten vallen in beleid en operatie.

- Er zijn clubbesturen die onder druk worden gezet of worden bedreigd door de eigen criminele/gewelddadige aanhang, waardoor er angst heerst en supporters een aanzienlijke machtspositie hebben verworven.
- Respondenten constateren dat een categorie clubbesturen in gesprek blijft gaan met de subjecten die (systematisch) overlast veroorzaken en strafbare feiten plegen: in en rondom het stadion. Respondenten vermoeden dat de reden daarvoor is dat het bestuur van een BVO – maar ook het gemeentelijk bestuur – onder druk wordt gezet of wordt bedreigd, waardoor er angst heerst en de supporters een machtspositie hebben. Of het bestuur wel of niet onder druk wordt gezet, doet niet af aan het feit dat een BVO er belang bij heeft om de ongewenste supporters toch te ontvangen in hun stadion. Volgens de respondenten zijn de inkomsten belangrijker dan de veiligheid. Commercie speelt hierin een belangrijke rol volgens respondenten. Er worden verschillende voorbeelden gegeven waaruit dit blijkt:
  - Verschillende BVO's accepteren dat ze niet weten welke supporters meereizen met supportersbussen naar uitwedstrijden;
  - Wanneer supporters zich misdragen op de tribune, veroordeelt de BVO dit gedrag niet altijd. Het komt voor dat ze de hand in eigen boezem steken en geen sancties verbinden aan wangedrag, waaronder overtredingen van de huisregels en mogelijk strafbare feiten (bijvoorbeeld illegaal vuurwerk afsteken);
  - Supporters proberen de politie van de tribunes weg te houden, omdat zij de dienst wensen uit te maken op de tribunes. BVO's nemen dit supportersstandpunt over, zonder dat ze afdoende maatregelen treffen om talrijke overtredingen en strafbare feiten te voorkomen of te bestraffen.
  - Supporters met stadionverboden krijgen wedstrijdkaarten van bestuursleden, sponsors en spelers.
  - Er wordt soms terughoudend omgegaan met het opleggen van stadionverboden. Er wordt – met name bij kleine clubs met een begroting die moeilijk sluitend valt te krijgen – geredeneerd dat elke verkochte kaart er één is en dat de bierconsumptie van een categorie supporters goed is voor de omzet. Dit is bij uitstek schadelijk korte termijn beleid.

- Het komt voor dat de politie adviseert om af te zien van vrije kaartverkoop, maar de BVO dit toch besluit te doen. Volgens de respondenten geldt dan dat de inkomsten belangrijker zijn dan de veiligheid.
- BVO's zien af van investeringen in de infrastructuur, terwijl dit een belangrijk en gunstig effect zou hebben op de veiligheidssituatie en op de noodzakelijke (politie)inzet. En omgekeerd dus: achterstallig onderhoud resulteert in een onnodig hoge politie-inzet.
- Door een terugloop van het aantal beschikbare stewards is het bij een categorie BVO's lastig om iedere wedstrijd het benodigde aantal stewards in te zetten. Het gevolg is dat deze BVO's minder of onvoldoende letten op de kwaliteit van de stewards, omdat ze al blij zijn een bepaald (minimum) aantal stewards te halen. Bepaalde BVO's zetten liever ongetrainde stewards in, die ze een vrijwilligersvergoeding betalen, dan duurdere en kundige stewards. Door de onderbezetting en/of matige kwaliteit binnen het stewards-korps, voelen stewards zich eerder onveilig om groepen supporters aan te spreken op hun gedrag. Temeer omdat (nieuwe) supporters vaker bot en ontwijkend reageren op stewards, met zelfs het risico op geweld tegen stewards. Doordat de stewards beginnende incidenten vaker niet in de kiem kunnen smoren ("klein houden"), is vaker politie-inzet nodig in en rond de stadions. Daardoor treedt de politie vaker op in het stadion, terwijl dit in beginsel de taak is van de BVO. Dit vergroot de – toch al hoge – druk op de politiecapaciteit.

3.1 Resumé

Veiligheid rondom het voetbal ligt in handen van de traditionele driehoek (burgemeester, officier van justitie en politiechef) in samenspel met de BVO. Het moderne voetbalgeweld heeft het waarborgen van veiligheid bemoeilijkt. Steeds meer supportersgroepen – waaronder de nieuwe aanwas – kenmerken zich door een gesloten en heimelijk karakter. Er heerst een zwijgplicht en online schermen ze hun namen, foto's, voornemens en praktijken – zoals het organiseren van een vechtafspraak – af. Dit heeft de informatiepositie van de politie verslechterd. Hierdoor is weinig zicht op (toonaangevende hooligans binnen) supportersgroepen en is een persoonsgerichte aanpak ook minder effectief. Tevens is het niet mogelijk om een juiste risico-inschatting te maken, waardoor rondom wedstrijden vaak meer politiecapaciteit wordt ingezet voor het geval er zich een situatie voordoet waar grootschalige politie-inzet noodzakelijk is. Ook debet aan een grotere politie-inzet is dat de infrastructuur van veel stadions onvoldoende is.

Het extra personeel wordt onttrokken aan het reguliere politiewerk. Daardoor kan de politie niet (voldoende) optreden in situaties buiten het voetbal waar dit noodzakelijk is. Dit maakt dat de grens van wat mogelijk is of wat politiek-maatschappelijk te verantwoorden is in zicht is of reeds wordt overschreden.

Ten aanzien van BVO's is de situatie ontstaan dat veel BVO's de afgelopen jaren onvoldoende geïnvesteerd hebben in veiligheid. Dit komt ten eerste doordat de focus lag op toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal, maar ook omdat veiligheid het eerste thema is waarop wordt bezuinigd als een BVO er financieel minder goed voorstaat. Er zijn bijvoorbeeld BVO's die ongetrainde stewards inzetten voor een vrijwilligersvergoeding in plaats van duurdere en kundige stewards. Met de veranderingen in het moderne voetbalgeweld in het achterhoofd, ervaren de ongetrainde stewards moeite om adequaat op te treden. Ook hierom moet de politie vaker optreden in stadions. Indien supporters zich schuldig maken aan regelovertredingen en/of geweldsincidenten, is een deel van de BVO's huisverig met het uitdelen van stadionverboden. Reden is dat de missende inkomsten zwaarder wegen dan het waarborgen van de veiligheid in het stadion. Verder worden clubbesturen steeds vaker onder druk gezet door supportersgroepen. Omdat angst regeert, hebben deze groepen een machtspositie kunnen verwerven. Dit uit zich onder andere in het feit dat clubbesturen in gesprek blijven gaan met subjecten die (systematisch overlast) veroorzaken en strafbare feiten plegen. Daarnaast weten meerdere BVO's niet welke supporters meereizen in supportersbussen naar uitwedstrijden en krijgen supporters met stadionverboden soms wedstrijdkaarten van bestuursleden, sponsors en spelers.

Tot slot lijkt het ook alsof commercie de boventoon voert ten opzichte van veiligheid. Concreet lijkt de burgemeester niet langer te bepalen of en wanneer wordt gevoetbald op basis van een inschatting van de veiligheidssituatie.

Eindnoten

1. Ferwerda, Van Ham, Appelman & Bremmers (2014); Schotanus (2017).
2. Ferwerda & Adang (2005).

4

BVH-analyse

Dit hoofdstuk beschrijft de analyse van registraties die in de Basis Voorziening Handhaving (BVH) staan. Dit is een incidentregistratiesysteem van de politie waarin onder meer meldingen, aangiftes en incidenten worden vermeld. De eerste paragraaf omvat de analyse van de BVH-uitvraag naar alle 521 subjecten die volgens voetbalcoördinatoren onderdeel uitmaken van de nieuwe aanwas. Na de eerste paragraaf wordt focus aangebracht en richt de verdiepende analyse zich op de 50 subjecten die steekproefsgewijs zijn gekozen.

4.1 De nieuwe aanwas

In BVH is uitvraag gedaan naar alle politie-registraties waarin de 521 subjecten in 2020, 2021 en 2022 als betrokkene of verdachte staan (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 – Aantal politieregistraties (n=521)

Politieregistraties	n	%
Geen registratie	170	33%
Een registratie	99	19%
Twee tot vijf registraties	133	25%
Vijf of meer registraties	119	23%
Totaal	521	100%

Een derde van de 521 subjecten – namelijk 170 (33%) – heeft in voornoemde jaren geen registraties. Tegelijkertijd staat bijna de helft van de subjecten – namelijk 252 (48%) – met minimaal twee tot maximaal 38 registraties in de politiesystemen. Het gemiddeld aantal politieregistraties van de 521 subjecten is 3,4.

Ingezoomd op de 351 subjecten met minimaal één politieregistratie blijkt slechts één subject een vrouw te zijn (0,3%). De leeftijdsverdeling van de 351 subjecten – met medio 2023 als peildatum – staat in tabel 4.2.

Tabel 4.2 – Leeftijd van de subjecten (n=351)

Leeftijd	n	%
Jonger dan 18 jaar	44	13%
Tussen de 18 en 21 jaar	140	40%
Tussen de 21 en 25 jaar	115	33%
25 jaar of ouder	52	15%
Totaal	351	100%

Tabel 4.2 laat zien dat meer dan de helft van de 351 subjecten – namelijk 184 (53%) – uiterlijk 21 jaar is. Om meer duiding te geven aan de bandbreedte van deze jongste categorie subjecten staan in tabel 4.3 de leeftijden van de groep ‘jonger dan 18 jaar’.

Tabel 4.3 – Leeftijd van de subjecten jonger dan 18 jaar (n=44)

Leeftijd	n	%
13 jaar	2	5%
14 jaar	2	5%
15 jaar	8	18%
16 jaar	12	27%
17 jaar	20	45%
Totaal	44	100%

Ten aanzien van de groep ‘25 jaar of ouder’ is ook gekeken naar de bandbreedte. Van de 52 subjecten zijn 39 subjecten 25 tot 30 jaar en 12 subjecten 31 tot 40 jaar. Slechts een subject is ouder dan 40, namelijk 41 jaar. Alle subjecten tezamen maakt dat de nieuwe aanwas gemiddeld 21,2 jaar oud is. Dit is dan ook de reden dat we liever spreken over ‘nieuwe’ dan over ‘jonge’ aanwas.

Doordat van 345 subjecten zowel hun woonplaats bekend is als de BVO die zij conform de politieregistraties supportten, is de ‘actieradius’ te reconstrueren. Hierbij is ervoor gekozen dat subjecten die in dezelfde gemeente woonachtig zijn

als waar de BVO gevestigd is als 'lokale' nieuwe aanwas gecategoriseerd worden. 'Regionale' nieuwe aanwas zijn subjecten die niet in dezelfde gemeente wonen, maar wel op minder dan 50 kilometer afstand van het stadion. Is het verschil tussen de woonplaats en het stadion groter dan 50 kilometer, dan wordt het subject tot 'landelijke' nieuwe aanwas gerekend.¹ De afstand wordt niet berekend op basis van hoeveel kilometers de woonplaats en het stadion hemelsbreed van elkaar verwijderd zijn, maar op basis van de snelste route via Google Maps. In tabel 4.4 staat de actieradius van 345 subjecten weergegeven.

Tabel 4.4 – De actieradius van de subjecten (n=345)

actieradius	n	%
Lokaal	180	52%
Regionaal	152	44%
Landelijk	13	4%
Totaal	345	100%

Tabel 4.4 laat zien dat de meeste subjecten in dezelfde gemeente woonachtig zijn als waar de BVO gevestigd die zij supporten. Iets minder dan de helft woont op minder dan 50 kilometer afstand van het stadion.

Vervolgens is gekeken naar de omvang en aard van de incidenten waarmee de 351 subjecten met registraties voorkomen in de politiestructuren. In 2020, 2021 en 2022 zijn in totaal 1.753 incidenten geregistreerd. Kijkende naar de leeftijd van de subjecten ten tijde van de registratie, blijken 681 incidenten (39%) te zijn gepleegd door subjecten jonger dan 18. 583 keer (33%) waren de subjecten tussen de 18 en 21 jaar, 353 keer (20%) tussen de 21 en 25 jaar en 136 keer (8%) ouder dan 25. Verder is in tabel 4.5 weergegeven hoeveel incidenten per jaar zijn geregistreerd.

Tabel 4.5 – Aantal incidenten naar jaar (n=1.753)

Jaar	n	%
2020	542	31%
2021	751	43%
2022	460	26%
Totaal	1.753	100%

Tabel 4.5 laat zien dat in 2021 bijna de helft van alle incidenten zijn gepleegd. Verder blijkt dat in 2022 minder incidenten zijn gepleegd dan in 2020 en 2021. Van de 1.753 incidenten hebben de subjecten 1.224 keer (70%) de rol als betrokkene en 529 keer (30%) als verdachte. Het feit dat de subjecten in bijna driekwart van de gevallen betrokkenen zijn, duidt op groepsgedrag.

In tabel 4.6 is de aard van de 1.753 incidenten per jaar weergegeven.

Tabel 4.6 – Aantal incidenten naar categorie (n=1.753)

Categorie	2020		2021		2022		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Vernielingen en incidenten tegen de openbare orde	273	50	407	54	164	36	844	48
Geweldsincidenten	93	17	138	18	147	32	378	21
Verkeersincidenten	67	12	80	11	45	10	192	11
Vermogensincidenten	17	3	13	2	5	1	35	2
Drugsincidenten	3	1	3	0	11	2	17	1
Wapenincidenten	5	1	3	0	3	1	11	1
Seksuele incidenten	0	0	1	0	0	0	1	0
Overige incidenten	84	15	106	14	85	18	275	16
Totaal	542	100	751	100	460	100	1.753	100

Tabel 4.6 levert de volgende resultaten op:

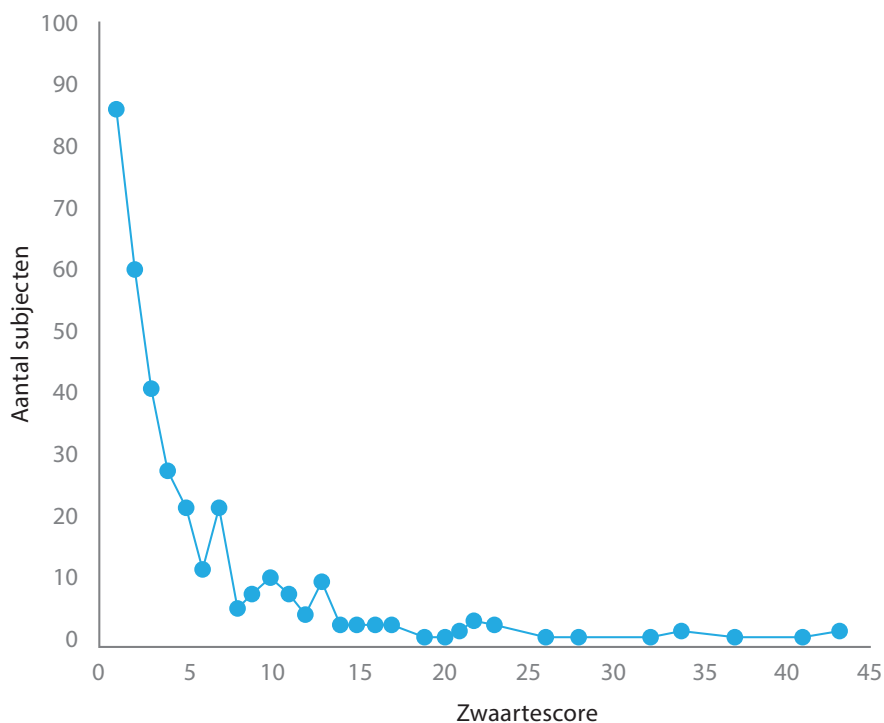
- Vernielingen en incidenten tegen de openbare orde komen het meest voor, namelijk 844 keer. In de jaren 2020 en 2021 betrof het zelfs (meer dan) de helft van alle incidenten. Van alle 844 incidenten bestaat de top vijf uit de volgende incidenten: 367 keer (43%) een melding van overlast door jeugdigen, 103 keer (12%) een openlijke geweldpleging, 76 keer (9%) geluidshinder, 47 keer (6%) het afsteken van vuurwerk en 42 keer (5%) het bezitten, vervaardigen, voorhanden hebben en/of afleveren van vuurwerk.
- In totaal zijn 378 geweldsdelicten gepleegd. In de jaren 2020 en 2021 geldt dat ongeveer een vijfde van alle incidenten geweldsincidenten betreft. In 2022 is het procentuele aandeel gestegen naar 32 procent. Deze stijging is vrijwel volledig toe te schrijven aan de procentuele daling van de categorie vernielingen en incidenten tegen de openbare orde. Kijkende naar de top

- vijf binnen de categorie geweldsincidenten, komt het volgende beeld naar voren: ruzie/twist (zonder vervolg) (247 – 65%), eenvoudige mishandeling (37 – 10%), vechtpartij (zonder vervolg) (37 – 10%), belediging (19 – 5%) en zware mishandeling (14 – 4%).
- Verkeersincidenten is de derde categorie die het meest voorkomt, namelijk 192 keer. Het procentuele aandeel is over de jaren heen stabiel. Ingezoomd op de top vijf incidenten betreft het: overige verkeerszaken (56 – 29%), verkeersongeval met uitsluitend materiële schade (35 – 18%), rijden zonder rijbewijs (19 – 10%), verkeersongeval met letsel (19 – 10%) en rijden onder invloed (uitsluitend alcohol) (17 – 9%).
  - De vierde categorie die het meest voorkomt, zijn 35 vermogensincidenten. Het meest voorkomende incident binnen deze categorie is het uitgeven van vals geld (5 – 15%), gevolgd door heling (4 – 11%). Diefstal van een fiets en overige (eenvoudige diefstal) komen ieder drie keer (9%) voor. De top vijf wordt afgesloten door meerdere incidenten omdat deze allen twee keer (6%) voorkomen, namelijk gekwalificeerde diefstal in/uit een bedrijf of kantoor, gekwalificeerde diefstal in/uit een woning, overige diefstallen met geweld, straatroof, winkeldiefstal en witwassen.
  - Drugsincidenten is de vijfde categorie incidenten. Elf van de zeventien incidenten (65%) zijn gepleegd in 2022. Meer specifiek zijn de volgende incidenten gepleegd: bezit van softdrugs (5 – 29%), handel in softdrugs (4 – 24%), bezit van harddrugs (4 – 24%), vervaardigen van softdrugs (2 – 12%) en aantreffen van drugs (2 – 12%).
  - In totaal zijn elf wapenincidenten geregistreerd. Het betreft negenmaal (82%) het bezit van overige wapens en tweemaal (18%) het bezit van een vuurwapen.
  - 275 incidenten zijn in de politiesystemen weggezet als overige incidenten. Het betreft 112 keer (41%) keer een verdachte situatie, 96 keer (35%) de afhandeling van een overige melding, 20 keer (7%) een overige overtreding uit het Wetboek van Strafrecht, 13 keer (5%) een ongeval of het onwel worden van een persoon en 9 keer (3%) een verzoek tot een bestuurlijke maatregel.

Het gegeven dat de nieuwe aanwas veelvuldig voorkomt ter zake een openlijke geweldpleging, vechtpartij en eenvoudige en zware mishandeling past bij het beeld dat door de respondenten is geschetst over de nieuwe aanwas. Tevens past de frequentie van het aantal beledigingen bij het geschetste beeld dat de nieuwe aanwas “schijt” heeft aan de autoriteiten en zonder (geweld)codes opereert.

De volgende stap is om de incidenten onder te verdelen naar zwaarte op basis van de strafdreiging en impact op het slachtoffer. Er wordt een onderscheid gemaakt naar lichte incidenten (1.509 – 86%), middelzware incidenten (214 – 12%) en zware incidenten (30 – 2%). Per subject is daarna de zwaartescore berekend door een gewicht te hangen aan de incidenten waarmee hij of zij voorkomt in de politie-systemen. Dit gebeurt door lichte incidenten een keer mee te tellen, de middelzware incidenten twee keer en de zware incidenten drie keer. Dit resulteert in zwaartescores die uiteenlopen van 1 tot en met 43 (zie figuur 4.1 voor een overzicht van de zwaartescores).

Figuur 4.1 – Zwaartescore van de subjecten met politieregistraties (n=351)

Op basis van deze resultaten zijn de subjecten gecategoriseerd naar zwaartescore: een gemiddelde zwaartescore is toegekend aan subjecten met een zwaartescore tot en met 4, subjecten met een zwaartescore van 5 tot 8 zijn gecategoriseerd als bovengemiddeld, een zwaartescore van 8 tot en met 14 is ernstig en vanaf een zwaartescore 15 is er sprake van een zeer ernstige zwaartescore. In tabel 4.7 staat hoeveel subjecten tot deze vier categorieën gerekend worden.

Tabel 4.7 – Zwaartecore van de subjecten (n=351)

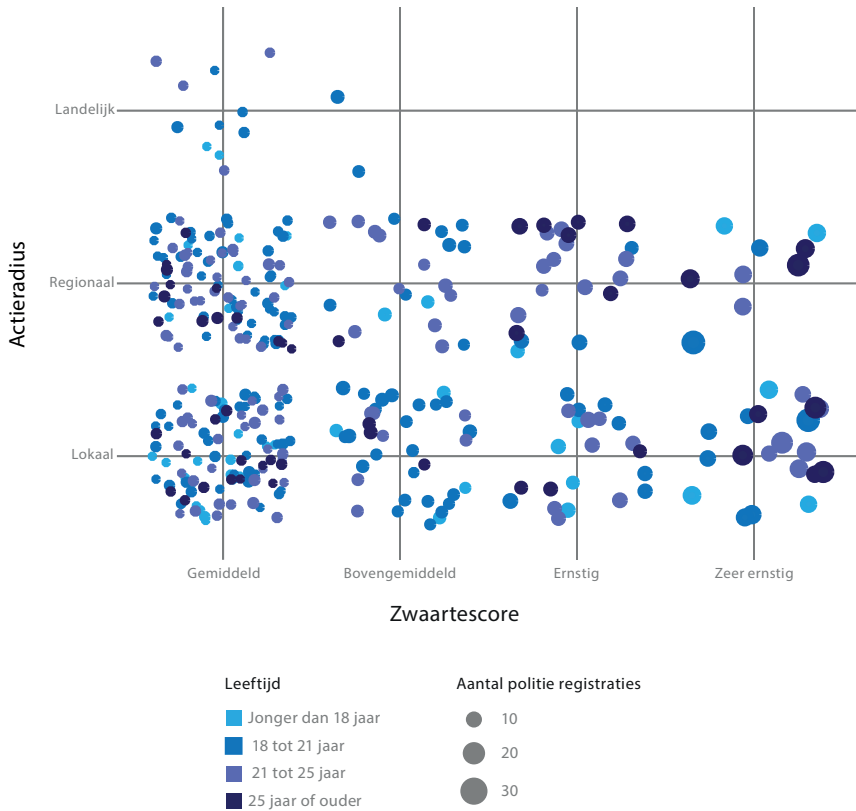
Zwaartecore	n	%
Gemiddeld	215	61%
Bovengemiddeld	62	18%
Ernstig	45	13%
Zeer ernstig	29	8%
Totaal	351	100%

Veruit de meeste subjecten hebben een gemiddelde zwaartecore gekregen. Een voorbeeld is een subject dat voorkomt met drie incidenten: een verkeersongeval met letsel, een melding van overlast door jeugd en een eenvoudige mishandeling. Relatief weinig subjecten hebben een zeer ernstige zwaartecore toegekend gekregen. Om het verschil tussen een gemiddelde en zeer ernstige zwaartecore te schetsen, wordt een voorbeeld gegeven van een subject dat 33 incidenten heeft. De aard van de 33 incidenten is: een gekwalificeerde diefstal in/uit een woning, een vechtpartij (zonder vervolg), achtmaal een ruzie/twist (zonder vervolg), overlast door een verward/overspannen persoon, zesmaal een melding van overlast door jeugdigen, tweemaal een afhandeling van overige meldingen, een openlijke geweldpleging tegen personen, een wederspanning (verzet), een bedreiging, driemaal een eenvoudige mishandeling, een zware mishandeling, zesmaal een melding vanwege sociale wijkproblematiek en tot slot een melding van overige geluidshinder.

Tot slot zijn de indicatoren leeftijd, actieradius, zwaartecore en het aantal registraties tezamen genomen om te bepalen hoe deze met elkaar samenhangen (zie figuur 4.2).

Het blijkt dat er een significante correlatie is tussen de actieradius en zwaartecore: hoe hoger de zwaartecore, des te lager is de actieradius. Dit betekent dus dat subjecten die in dezelfde gemeente woonachtig zijn als waar de BVO is gevestigd meer en zwaardere incidenten plegen. Ook de indicatoren leeftijd en zwaartecore lijken een correlatie te hebben. Hoe hoger de zwaartecore (niet-gecategoriseerd) is, des te lager is de leeftijd (gecategoriseerd) van de subjecten. Dit effect moet wel met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, omdat de overige combinaties (leeftijd gecategoriseerd – zwaartecore gecategoriseerd, leeftijd niet-gecategoriseerd, zwaartecore niet gecategoriseerd en leeftijd niet-gecategoriseerd – zwaartecore gecategoriseerd) geen effect opleveren.

Figuur 4.2 – De samenhang tussen indicatoren van de nieuwe aanwas

4.2 De verdieping

In deze paragraaf wordt ingezoomd op 50 subjecten. Specifiek heeft de paragraaf eerst betrekking op vier andere achtergrondkenmerken dan in paragraaf 4.1 worden beschreven. Daarna staat de omvang en aard van de registraties centraal waarmee de 50 subjecten in de afgelopen jaren voorkomen in de politiestructuren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen voetbal- en niet-voetbalgerelateerde registraties.

4.2.1 Achtergrondkenmerken

Deze paragraaf zet vier (achtergrond)kenmerken van de 50 bestudeerde subjecten op een rij.

Dagelijkse bezigheid

Voor 20 van de 50 subjecten staat in de politieregistraties of zij studeren of werken. Eén subject (5%) studeert niet én werkt niet. In de periode maart 2020 – februari 2022 geven vier subjecten (20%) aan (deeltijds) te studeren. Zij volgen een opleiding tot automonteur, horecaopleiding, Pabo-opleiding en schilderopleiding. Met uitzondering van het subject dat de Pabo-opleiding volgt, zijn de andere drie al werkzaam als automonteur, horecaondernemer en schilder. De overige zestien subjecten (75%) zeggen in de periode februari 2020 – januari 2023 te werken. Het betreft met name praktisch c.q. lichamelijk werk, zoals lasser, magazijnmedewerker, horecamedewerker, schoonmaker, stukadoor, automonteur, schilder of pakketbezorger. Tot slot werkt één subject bij Defensie en hebben twee subjecten een eigen bedrijf.

Schulden-, verslavings- en/of psychische problematiek

In de BVH-registraties van negen subjecten staat in de verhoren informatie over de schulden-, verslavings- en/of psychische problematiek. Vier subjecten kampen met al deze problematieken. Ze zijn verslaafd aan drugs, zoals GHB, cocaïne, speed en softdrugs. Twee van de vier zijn ook verslaafd aan alcohol. De psychische problemen waar ze mee kampen, zijn depressieve gevoelens, een posttraumatische stressstoornis (PTSS) en schizofrenie door de drugsverslaving. Met betrekking tot de schuldenproblematiek is van twee van de vier de hoogte van de schulden bekend: ongeveer €1.000 en tussen de €60.000 en €70.000. Verder kampt een vijfde subject met twee problemen, namelijk een gokverslaving en suïcideneigingen. De laatste vier subjecten kampen met één problematiek, namelijk achtereenvolgens een drugsverslaving, psychische problemen door een verstandelijke beperking, paniekaanvallen en een schuld van ongeveer €5.000. Voor alle subjecten met verslavingsproblematiek geldt dat zij in de periode 2020-2022 in behandeling zijn gegaan.

Seizoenkaarthouder of anders

Tien subjecten vertellen in een verhoor of zij een seizoenkaart hebben; zeven subjecten hebben zo'n kaart. Een subject geeft aan naar alle thuis- én uitwedstrijden te gaan, anderen zeggen naar alle thuiswedstrijden en sommige uitwedstrijden te gaan en een subject zegt wel een seizoenkaart te hebben maar nooit meer te gaan. Van de resterende drie subjecten zegt één subject een fankaart te hebben om losse kaarten te kunnen kopen. De laatste twee subjecten zeggen in hun verhoor geen supporter te zijn, geen seizoenkaart te hebben en überhaupt niet of nauwelijks een wedstrijd te bezoeken. De politie weerlegt dit in het geval

van één subject, omdat hij zich vaak op een negatieve manier manifesteert rondom wedstrijden.

Stadion- en gebiedsverboden

Voor twintig subjecten geldt dat zij een stadion- en/of gebiedsverbod hebben, waarvan vier subjecten meerdere verboden hebben. In totaal hebben de subjecten daarom 24 verboden. In tabel 4.8 staat wat de aard van de verboden is.

Tabel 4.8 – De typen stadion- en gebiedsverboden (n=24)

Stadion- of gebiedsverbod	n
Stadiongebiedsverbod	8
Landelijk stadionverbod	7
Gebiedsverbod ²	4
Meldplicht	2
Voorwaardelijk stadionverbod	1
Waarschuwend gesprek	1
Onbekend	1
Totaal	24

Een genoemde reden voor een stadiongebiedsverbod is het afsteken van vuurwerk bij het spelershotel van de tegenstander, in de nacht voorafgaand aan een wedstrijd. Een landelijk stadionverbod is bijvoorbeeld opgelegd omdat het subject veelvuldig voorkomt bij verstoringen van de openbare orde tijdens wedstrijden. Ten aanzien van een gebiedsverbod is het zo dat een subject gedurende 30 weken niet in het horecagebied mag zijn binnen een gemeente, vanwege een ernstige openbare orde verstoring.

Van drie stadiongebiedsverboden, twee landelijke stadionverboden, twee gebiedsverboden en het waarschuwend gesprek is bekend wie de verboden heeft opgelegd en wie het gesprek heeft gevoerd. De (stadion)gebiedsverboden zijn namelijk opgelegd door de gemeente, de landelijke stadionverboden door de KNVB en het waarschuwend gesprek is gevoerd in een gedragscommissie.

Tot slot is van vier subjecten bekend dat er een aandachtsvestiging uit is gegaan. De achtergrond hiervan verschilt. Twee subjecten misdragen zich veelvuldig bij het voetbal waardoor de Dienst Regionale Informatieorganisatie (DRIO) binnen het cluster Openbare Orde en Veiligheid/Voetbal geïnteresseerd

is in alle relevante informatie rondom de subjecten. Voor het derde subject geldt dat hij een kopstuk is van een overlastgevende jeugdgroep. De politie wil daarom alle informatie verzamelen dat betrekking heeft op personen, contacten en omstandigheden die te relateren zijn aan het subject. Ten aanzien van het vierde subject wil de politie dit ook, maar wel alleen als hij verdachte is van een openbare orde verstoring.

4.2.2 Omvang en aard van de politieregistraties

Deze subparagraaf gaat in op de vraag of de 50 subjecten in de afgelopen vijf jaar in een politieregistratie staan. Eerst wordt stilgestaan bij de verhouding tussen het aantal voetbal- en niet-voetbalgerelateerde registraties. Daarna ligt de focus op de aard van de voetbalgerelateerde registraties, om uiteindelijk af te sluiten met het beschrijven van de aard van de niet-voetbalgerelateerde registraties.

De verhouding tussen voetbal- en niet-voetbalgerelateerde registraties

De 50 subjecten komen in totaal voor in 304 registraties, waarvan 168 voetbalgerelateerd en 136 niet-voetbalgerelateerd. Tabel 4.9 vermeldt de registraties in beide categorieën.

Tabel 4.9 – Voetbal- en niet-voetbalgerelateerde registraties (n=50)

		Voetbalgerelateerd				
		Geen	1-5	6-10	11-20	21-50
Niet-voetbalgerelateerd	Geen	6	19	2	0	0
	1-5	3	12	1	0	0
	6-10	0	2	1	1	0
	11-20	0	0	1	1	0
	21-50	0	0	0	1	0

In totaal worden 44 van de 50 subjecten (88%) in tenminste één politieregistratie vermeld. Ook wordt duidelijk dat 21 subjecten (42%) wel in 1 tot 11 voetbalgerelateerde registraties staan, maar in geen enkele niet-voetbalgerelateerde registratie. Daarentegen hebben negen subjecten (18%) wel een tot vijf niet-voetbalgerelateerde registraties, maar geen enkele voetbalgerelateerde registratie. Dit betekent dat veertien subjecten (28%) zowel voetbal- als niet-voetbalgerelateerde registraties hebben, waarvan vijf subjecten (10%) veelvuldig voorkomen in zowel voetbal- (minstens zes) als niet-voetbalgerelateerde (minstens zes) registraties.

Voor 28 geregistreerde subjecten (56%) geldt dat de eerste registratie voetbalgerelateerd was. Het jongste subject is ten tijde van deze registratie 15 jaar oud en de oudste 31 jaar. De gemiddelde leeftijd van deze 28 subjecten is 21,3 jaar. Slechts 7 van de 28 subjecten hebben niet-voetbalgerelateerde registraties. Ingezoomd op deze zeven subjecten is er gekeken naar het verschil (in leeftijdsjaren) tussen de eerste voetbal en niet-voetbalgerelateerde registratie. Vier subjecten komen met hetzelfde levensjaar voor in de voetbal en niet-voetbalgerelateerde registratie, twee subjecten zijn een jaar ouder in de niet-voetbalgerelateerde registratie en één subject is dan twee jaar ouder.

Zestien subjecten (32%) staan eerst met een niet-voetbalgerelateerde registratie in de politiesystemen. Zij zijn op dat moment minimaal 16 jaar en maximaal 40 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 21,1 jaar. Dertien van de zestien subjecten hebben ook een voetbalgerelateerde registratie. Vier keer is er geen verschil in leeftijd op het moment van de eerste voetbal- en niet-voetbalgerelateerde registratie, drie keer is het subject een jaar ouder in de voetbalgerelateerde registratie, drie keer is het subject twee jaar ouder en een keer vijf jaar.

Omvang en aard van de voetbalgerelateerde registraties

Van de 50 subjecten hebben 41 subjecten voetbalgerelateerde registraties (zie tabel 4.9): in totaal 168. In een groot deel van de 168 registraties staat informatie over meer dan één thema. Tabel 4.10 toont hoe vaak de hoofdthema's voorkomen in de 168 registraties. Dit wordt hierna nader toegelicht.

Tabel 4.10 – De aard van de voetbalgerelateerde registraties op hoofdthema's (n=287)

Hoofdthema	n
Gedrag (groep) rondom het voetbal	153
Normen en waarden binnen de groep	37
Samenstelling van de groep en verwevenheid met andere groeperingen	28
Werkwijze	23
Activiteiten van de groep	22
Uitingsvormen	14
Hiërarchie binnen de groep	10
Totaal	287

Gedrag (groep) rondom het voetbal

In de registraties wordt 153 keer geschreven over de gedragingen van het individu. De meeste gedragingen worden gepleegd als lid van een subgroep. In enkele gevallen betreft het individuele gedragingen. In tabel 4.11 worden de gedragingen opgesomd.

Tabel 4.11 – De gedragingen van het individu (in de groep) (n=153)

Concrete gedraging	Aantal
Vuurwerkincidenten	33
Steunen van spelers	32
Confrontatie tussen supportersgroepen	32
Ongepast gedrag	23
Confrontatie met de politie	7
Dubieuze activiteiten	6
Middelengebruik	5
Onvrede uiten tegen spelers	5
Openlijke geweldpleging	4
Belediging	3
Vernieling	2
Overtreding van de Wet Wapens en Munitie	1
Totaal	153

We geven een toelichting op zes gedragspatronen:

- I. **Vuurwerkincidenten in combinatie met het steunen van spelers.** Vuurwerkincidenten en het steunen van spelers zijn twee van de drie gedragingen die het meest voorkomen in de politieregistraties. Voor het steunen van spelers geldt dat het op verschillende momenten plaatsvindt. In de periode dat er minder of geen toeschouwers in de stadions welkom waren, verzamelden groepen supporters zich bijvoorbeeld regelmatig buiten het stadion om vanaf daar de spelers te steunen. Ook steunen supporters de spelers tijdens de laatste training voorafgaand aan een belangrijke wedstrijd, bij het vertrek van de spelersbus naar een uitwedstrijd en wanneer de spelersbus na een positief – maar soms ook na een

negatief – resultaat terugkeert bij het eigen stadion. Twee andere vormen van steunbetuigingen zijn het toezingen van spelers en het ophangen van spandoeken in het stadion of aan een viaduct. Dit zijn rechtmatige gedragingen.

Onrechtmatige gedragingen om de spelers te steunen, gebeurt door vuurwerk af te steken. Het betreft fakkels, siervuurwerk, knalvuurwerk en/of rookpotten. Het afsteken van vuurwerk gebeurt vooral buiten het stadion, maar er zijn ook voorbeelden van vuurwerkincidenten in het stadion. Een bekend voorbeeld is het afsteken van fakkels tijdens wedstrijden, maar gedurende de coronaperiode is het ook voorgekomen dat supporters uit protest tegen de coronamaatregelen stadions zijn binnengedrongen om vervolgens vuurwerk naar politiefunctionarissen en stewards te gooien.

In de politieregistraties staan nog enkele andere vuurwerkincidenten, zoals het afsteken van vuurwerk voor een café waar een wedstrijd wordt gekeken. Ook is in de nacht voor een wedstrijd vuurwerk afgestoken voor het spelersshotel van de tegenstander. Het laatste incident vindt plaats bij een demonstratie tegen de coronamaatregelen waar het subject samen met andere supporters aanwezig is. Daar gooit het subject een zelfgemaakte vuurwerkbom naar de politie.

2. **Confrontatie tussen supportergroepen.** 32 politieregistraties betreffen een (potentiële) confrontatie tussen supportergroepen. Er valt een drieling te maken op basis van de locatie en aard van zo'n confrontatie. De meesten vinden plaats in of rondom het stadion. Het kan een directe confrontatie zijn waar over en weer wordt geslagen, of een indirecte confrontatie waarbij op afstand met voorwerpen naar elkaar wordt gegooid. Echter, vaker zorgt op deze locatie tussenkomst door de politie of fysieke afscheiding ervoor dat een confrontatie wordt voorkomen. Een voorbeeld van een potentiële confrontatie is dat supporters van de thuisclub in het stadion de uitsupporters uitdagen, waardoor een dreigende situatie ontstaat. Een ander voorbeeld is dat thuissupporters zich verplaatsen in de richting van uitsupporters, naar het uitvak of naar een andere locatie, en daar wachten op een reactie van de uitsupporters en/of op een kans de confrontatie aan te gaan. Hiervoor zijn ze bereid om bijvoorbeeld hekken te forceren. Soms mondt dit uit in een confrontatie, maar vaker slaagt de politie erin dit te voorkomen of houden de hekken stand. Tot slot komt het soms voor dat uitsupporters op hun beurt, in of rondom het stadion

de confrontatie aangaan of zoeken met thuissupporters. De kans hierop neemt toe als de uitsupporters zich kunnen bewegen, bijvoorbeeld bij een vrij vervoer-regeling.

In openbare of vrij toegankelijke ruimten waar mensen samenkomen – zoals een stadscentrum of een kroeg – vinden ook regelmatig confrontaties plaats. De reden is bijvoorbeeld dat een supportersgroep te weten komt dat een andere supportersgroep in een café in “hun” stad zit. Hier zijn ze niet van gediend. Daarom gaan ze erheen en mondt het uit in een confrontatie. Omdat de politie vaak niet op tijd weet heeft van een dergelijke situatie, zijn ze vaker niet dan wel in staat om de confrontatie te voorkomen. Verder zijn er ook tijdens evenementen – zoals festivals – soms confrontaties tussen supportersgroepen omdat ze (te) weten (komen) dat de ander aanwezig is.

Tot slot vinden confrontaties plaats op afgelegen locaties waar supportersgroepen van twee clubs met elkaar hebben afgesproken om te vechten (hierna: vechtafspraken). Soms sluiten andere binnen- of buitenlandse supportersgroepen hierbij aan. Dit komt door een (inter)nationale vriendschapsband met zulke supportersgroepen. Op die manier bundelen ze hun krachten. Er valt onderscheid te maken tussen vechtafspraken die (mogelijk) plaats hebben gevonden en vechtafspraken die stuk zijn gemaakt door de politie. Van belang hierin is de informatiepositie van de politie. Zo ontvangt de politie regelmatig signalen dat er een confrontatie tussen supportersgroepen op handen is, maar de informatie is niet rijk genoeg om de confrontatie daadwerkelijk te voorkomen. Het is zelfs vaak niet mogelijk om vast te stellen of de confrontatie daadwerkelijk plaats heeft gevonden. Er zijn enkele voorbeelden van vechtafspraken die wel zijn stukgemaakt, zoals een situatie waar de politie weet dat er een dag voor de wedstrijd een confrontatie gepland staat. Een spotter ziet die avond een grote groep uitsupporters in een café zitten. Ze zijn allen in het zwart gekleed en hebben capuchons op. Niet lang daarna gaan ze in kleine groepen uiteen, stappen ze in auto's en rijden weg. De politie houdt meerdere auto's staande en treft in de auto's onder andere bivakmutsen en handschoenen aan. De inzittenden worden gevorderd de stad te verlaten. Een ander voorbeeld is dat de politie na een wedstrijd krijgt te horen dat supportersgroepen bij een tankstation hebben afgesproken om te vechten. Bij het tankstation treft de politie ambtshalve bekende supporters. Zij zijn gecontroleerd en daarmee is de afspraak stukgemaakt.

3. **Ongepast gedrag.** De subjecten die behoren tot de nieuwe aanwas vertonen regelmatig ongepast gedrag. Wat veel voorkomt, is dat supporters ondanks een samscholingsverbod in de coronaperiode met te veel mensen samenkomen bij het stadion of elders. Ander ongepast gedrag betreft het binnendringen van het stadion, het beklimmen van de lexaanwand en er tegenaan slaan en schoppen, provocerend gedrag vertonen naar andere supporters, ongewenst taalgebruik gebruiken tegen de politie, het speelveld betreden na een negatief resultaat, tijdens wedstrijden bekers bier gooien naar spelers en het op de tribune supporters verdrijven om een eigen plek te claimen. Ook plakken supporters ongepaste stickers op muren van een stadion en gaan supporters in tegen huisregels of opdrachten van stewards. Tot slot vertonen supporters wangedrag bij aankomst van de “eigen” spelersbus bij het eigen stadion, in eetgelegenheden en tijdens de rit naar een uitwedstrijd, in de supportersbus. Het betreft zeer irritant en intimiderend gedrag, zoals verbale agressie, roken op plekken waar het niet mag en het laten slingeren van (veel) rommel.

4. **Confrontatie met de politie.** De nieuwe aanwas maakt soms deel uit van groepen die de confrontatie aangaan met de politie. Dit komt minder frequent voor dan het hierboven beschreven wangedrag. Er zijn drie soorten confrontaties te onderscheiden. Ten eerste in en rondom het stadion. Daar gaan de supporters met voorbedachte rade het conflict aan met de politie. Dit was bijvoorbeeld het geval in de periode dat er geen publiek was toegestaan in het stadion. Supporters verzamelden zich toen bij het stadion, soms om later het stadion binnen te stormen, en daar de confrontatie aan te gaan. Supporters gooiden daarbij soms voorwerpen naar de politie. Aanhoudingen zijn ook situaties waarbij supporters gegroepeerd het conflict aangaan met de politie. Supporters proberen, met geweld, de arrestatie te voorkomen en hun medesupporter te “bevrijden”. Ten tweede situaties waarbij een (beoogde) confrontatie met andere supporters, in en rondom het stadion, uitloopt op een confrontatie met de politie. De politie voorkomt onderling supportersgeweld en als reactie hierop richten de supporters hun agressie op de politie. Ten derde confrontaties op afstand van het stadion in andere *settings*, bijvoorbeeld bij een demonstratie tegen coronamaatregelen. Supporters zijn als groep aanwezig, dagen de politie uit en dat kan uitmonden in een conflict (met geweld).

5. **Dubieuze activiteiten.** Subjecten die tot de nieuwe aanwas behoren, komen ook in politieregistraties voor vanwege dubieuze activiteiten. Het betreft vaak omstandigheden waarin de politie subjecten ergens heen ziet lopen, ergens ziet staan of ziet dat ze in voertuigen ergens naartoe rijden, waarbij de politie het gevoel heeft dat ze iets van plan zijn. Een voorbeeld is dat de politie ambtshalve bekende supporters op een plek ziet staan waar de spelersbus van de tegenstander langs zal komen. Deze combinatie is dubieus en daarom vordert de politie hen de plek te verlaten. Een ander voorbeeld is dat de politie ziet dat personen in een voertuig zitten, terwijl dat voertuig eerder is gezien bij een café waar rellende supporters naar binnen zijn gegaan. Dit is een dubieuze situatie en daarom heeft de politie de inzittenden gecontroleerd. In het voertuig blijken subjecten te zitten die tot de nieuwe aanwas worden gerekend. Tot slot zijn er politieregistraties vanwege signalen over illegale activiteiten. Bijvoorbeeld een signaal dat een subject vanaf zijn werkadres andere supporters voorziet van illegaal vuurwerk.

6. **Overige gedragingen.** In tabel 4.II staan nog zes gedragingen die maximaal vijf keer in politieregistraties staan. Het betreft onder andere overmatig middelengebruik door supporters. Zo “staan” supporters tijdens een wedstrijd bijvoorbeeld “strak” en zijn ze zichtbaar onder invloed. Het gevolg hiervan is dat ze zich recalcitrant en onrustig gedragen. Een andere gedraging betreft (grove) uitingen van onvrede over de sportieve resultaten. Na een slecht resultaat in een uitwedstrijd, wordt bijvoorbeeld enkele keren de spelersbus opgewacht, om verhaal te halen. Ook uiten supporters op botte manieren hun onvrede over de manier waarop de club wordt geleid door het bestuur. Hiertoe pogen ze in contact te komen met het bestuur. Verder wordt in enkele registraties geschreven over een openlijke geweldpleging. Na een wedstrijd wordt bijvoorbeeld een individuele supporter geschopt of enkele supporters mishandelen tijdens de wedstrijd een veiligheidsprofessional van de club. Het beledigen van politiemensen komt ook voor, onder meer door “*All Cops Are Bastards*” (ACAB) naar de politie te schreeuwen of door richting de politie te spugen. Ook worden vernielingen gepleegd, zoals het spuiten van graffiti op locaties waar dit niet mag en het kapotmaken van een toegangspoort. Tot slot heeft de politie bij één subject een molotovcocktail aangetroffen.

Normen en waarden binnen de groep

De politieregistraties bevatten de nodige informatie over de geldende normen en waarden binnen supportersgroepen met nieuwe aanwas. In tabel 4.12 hebben we deze gegroepeerd en daarna worden ze één voor één toegelicht.

Tabel 4.12 – De normen en waarden van supporters (n=37)

Concrete norm of waarde	Aantal
Afkerend en afwijzend tegenover autoriteiten	16
Van zich laten horen bij maatschappelijke discussies	9
Elkaar steunen tegenover de autoriteiten	4
Snitchen	4
Eigenrichting	3
Trots zijn op en het verdedigen van de eigen stad	1
Totaal	37

De nieuwe aanwas keert zich af van de overheid en dat komt tot uiting in het gedrag. Het is onder andere de norm dat niet wordt gepraat met professionals die voor de overheid werken, zoals politiemensen. Dit laat zich voelen bij situaties in en rondom het stadion of op andere relevante locaties (bijvoorbeeld een supporterskroeg), maar ook bij arrestaties en in een politieverhoor. Slechts een enkeling beroept zich niet op hun zwijgrecht. De norm om niet met autoriteiten te praten, wordt verspreid onder andere supporters. In feite komt het neer op een cultuur waarin niet wordt gesnitcht; je vertelt niets. Je vertelt dus niet met wie je waar was, hoe die ontmoeting tot stand is gekomen, wat daar is gebeurd en wie wat heeft gedaan. Het zijn typische “w-vragen” die de politie tracht te beantwoorden.

Ook volgen de subjecten de aanwijzingen van autoriteiten niet op. Wanneer ze bijvoorbeeld wordt gevraagd hun ID te overhandigen of als ze worden gevorderd een gebied te verlaten, doen ze dit (zeker in eerste instantie) vaak niet. Verder komt het in het stadion wel eens voor dat ze agenten en/of stewards hinderen of belemmeren in hun werkzaamheden, bijvoorbeeld wanneer deze professionals een vak op willen gaan. De agenten krijgen dan bijvoorbeeld te horen dat ze daar niets te zoeken hebben. Ze steunen elkaar wanneer een supporter tegenover een veiligheidsprofessional komt te staan. Wanneer de gegevens van

een subject worden genoteerd of als een subject wordt aangehouden, raakt de groep geïrriteerd en wordt geprobeerd dit te dwarsbomen. Ook wanneer een subject licht wordt aangeraakt door een steward (bijvoorbeeld doordat de steward per ongeluk tegen een subject aan botst) en boos wordt op de steward, ontstaat er (al) snel een oploop van boze supporters rond zo'n steward. Hetzelfde gebeurt in situaties waarin een subject in een duw-trekpartij met een steward terechtkomt. Dit is niet alleen onmiddellijke supporterssteun, maar ook een boodschap: "Wie tegen ons durft op te treden, krijgt het zwaar te verduren. Wie dat wenst te voorkomen, kan dus maar beter niet tegen ons optreden".

Verder tekent zich onder (groepen met) de nieuwe aanwas een mate van eigenrichting af. Zo accepteren ze het bijvoorbeeld niet wanneer uitsupporters op de thuishtribune (dus niet in het uitvak) zitten. Als dit gebeurt, zijn ze bereid ver te gaan om hen van de thuishtribune af te krijgen. Ook halen ze bij een medesupporter verhaal wanneer ze het niet eens zijn met de tekst op een spandoek. Eigenrichting trad ook op in de coronaperiode toen rellen gepaard gingen met plunderingen. Supporters vonden dit te ver gaan en waren aanwezig in de stad om hier – in hun ogen samen met de politie – tegen op te treden. De nieuwe aanwas is ook, zo blijkt uit politieregistraties, als protesterende partij aanwezig bij demonstraties. Daar willen ze van zich laten horen en hun (ronduit kritische) mening geven ten aanzien van maatschappelijke discussies, bijvoorbeeld omtrent Black Lives Matter en de coronamaatregelen. Soms treden supportergroepen van verschillende BVO's daarbij samen op. Ze uiten hun mening door een tegendemonstratie te organiseren of een demonstratie te verstoren. In sommige gevallen zijn ze uit op rellen. De politie probeert hen bij demonstraties uit de anonimiteit te halen door hen te controleren, om zo de kans op rellen te verminderen.

Samenstelling van de groep en verwevenheid met andere groeperingen

Uit politieregistraties komt naar voren dat op de tribunes van BVO's verschillende subgroepen zitten. Bij sommige BVO's wordt de subgroep waar de nieuwe aanwas onderdeel van uitmaakt, aangeduid als jongerenkern of jonge groep. De manier waarop de subgroepen met elkaar omgaan, verschilt per BVO. Zo is de jongerenkern of jonge groep regelmatig op zichzelf aangewezen. Ten eerste komt dit doordat ze irritant gedrag vertonen en de andere subgroepen zich hiervan distantieëren, ten tweede omdat de jongerenkern of jonge groep zich juist eerst moet bewijzen alvorens de andere (vaak oudere) subgroepen contact met hen zoekt. Bij andere BVO's vinden de subgroepen elkaar. Zo komen ze bijvoorbeeld

voorafgaand aan wedstrijden in dezelfde cafés om wat te drinken. Wat opvalt in enkele registraties, is dat subjecten eerst tot de ene subgroep werden gerekend en later tot een andere subgroep. Blijkbaar is het mogelijk om een bepaalde ontwikkeling door te maken en aan te sluiten bij een andere subgroep.

In de politieregistraties staat regelmatig dat subgroepen met nieuwe aanwas vriendschapsbanden hebben met andere supportersgroepen in binnen- en buitenland. Vanwege de vriendschapsbanden zitten ze regelmatig bij elkaar op de tribune. Voor binnenlandse vriendschapsbanden geldt dat ze elkaars wedstrijden bezoeken als wordt gevoetbald tegen een gemeenschappelijke vijand. Ook trekken de bevriende binnenlandse groeperingen samen op bij bijvoorbeeld demonstraties, zoals tegen de coronamaatregelen. De buitenlandse vriendschapsbanden zijn met groeperingen uit België, Duitsland, Engeland, Noord-Ierland, Polen en Portugal. Ze bezoeken elkaars wedstrijden en voorafgaand en na afloop van die wedstrijden drinken ze alcohol met elkaar.

Werkwijze

Supportersgroepen – waaronder subgroepen met nieuwe aanwas – mobiliseren vaak via sociale media, zoals groepsapps en Telegram. Via deze wegen is in coronatijd bijvoorbeeld opgeroepen om massaal naar het stadion te komen en daar onrust te veroorzaken, naar het stadion te komen om de spelersbus te onthalen, naar een uitwedstrijd af te reizen (terwijl er geen uitpubliek welkom was) en om naar een demonstratie te komen. Uit de politieregistraties blijkt dat subjecten, zo mogelijk, vaak wegrennen c.q. vluchten wanneer de politie bij wanordelijkheden gegroepeerd ingrijpt of op het punt staat dat te doen.

In aanloop naar (mogelijke) confrontaties tussen supportersgroepen wordt ook gebruikgemaakt van sociale media. Zo is via Telegram bijvoorbeeld een bericht verspreid dat er op diezelfde dag een confrontatie tussen supportersgroepen gepland staat. Ook zien agenten geregeld dat telefoonnummers worden uitgewisseld tussen supporters van verschillende BVO's. Het vermoeden is dat dit gebeurt om toekomstige confrontaties te plannen. Niet zelden wordt een gedeeld bericht via sociale media snel weer verwijderd. Over de voorbereiding op een confrontatie is weinig geregistreerd. Slechts in één mutatie staat dat subjecten – waaronder nieuwe aanwas – gezamenlijk trainen in een sportschool om hun gevechtswaardigheden te ontwikkelen.

Wanneer leden van de nieuwe aanwas betrokken zijn bij incidenten – zowel bij vuurwerkincidenten als bij andere incidenten waar de politie ingrijpt – proberen supporters hun identiteit te verbergen. Dit gebeurt onder andere door

bivakmutsen – al dan niet in clubkleuren – te dragen of door een capuchon op te zetten. Als vuurwerk wordt afgestoken in het stadion, wordt vaak een spandoek omhoog gehouden zodat niet zichtbaar is wie de fakkel aansteekt.

Activiteiten van de groep

De subgroepen met nieuwe aanwas komen niet alleen samen op wedstrijddagen, in en rondom het stadion. Het komt vaak voor dat ze in aanloop naar een wedstrijd – de nacht voor of in de uren voorafgaand aan een wedstrijd – verzamelen in horecagelegenheden en daar gezamenlijk drinken. Vanuit die horeca gaan ze vaak in groepsverband naar het stadion. Ook kijken subjecten soms in gezamenlijkheid wedstrijden in de horeca, bijvoorbeeld omdat ze een stadionverbod hebben.

Buiten het voetbal gaan ze ook met elkaar om. Zo gaan ze wel eens stappen en vieren ze feest in de stad of op festivals, sporten ze bij dezelfde sportvereniging of gaan ze uit eten. Tot slot bezoeken ze ook andere sporten, zoals een zaalvoetbal-, ijshockey- of kickboksvedstrijd. Regelmatig mondt dit uit in ongeregelheden.

Uitingsvormen

De nieuwe aanwas gaat vaak in het zwart gekleed. Zoals eerder al beschreven, proberen ze bij incidenten zo anoniem mogelijk te blijven door hun capuchons op te doen en bivakmutsen te dragen. Verder draagt de nieuwe aanwas vaak kleding met een bepaalde opdruk. Daarmee willen ze aantonen dat ze tot een bepaalde subgroep behoren. Het gaat bijvoorbeeld om een muts of trui met daarop de groepsnaam of het logo van de subgroep. Ook bezitten ze spandoeken en vlaggen waar de groepsnaam of het logo opstaat. Deze hangen ze binnen en buiten het stadion op, bijvoorbeeld aan de muur van een horecagelegenheid waar ze voorafgaand aan een wedstrijd wat drinken. Dit heeft mede tot doel om een bepaalde status uit te dragen vanwege de naamsbekendheid van de subgroep.

Hiërarchie binnen de groep

De subgroepen met nieuwe aanwas kennen een hiërarchie. Er zijn leiders, een groep subjecten om de leiders heen en daaromheen meelopers. De leider(s) heeft of hebben incidenteel het voorrecht om bij een gesprek aanwezig te zijn dat georganiseerd is door de BVO en waar bijvoorbeeld werknemers van de BVO, een speler en afgevaardigden van de supportersgroepen zijn. Tijdens dergelijke gesprekken wordt onder andere teruggeblikt, bijvoorbeeld op een seizoen of seizoenshelft), sfeeracties en de relatie tussen de supporters en politie. Verder blijkt dat een leider wordt beschermd door groepsleden wanneer daaraan behoefte

bestaat, bijvoorbeeld als zo iemand in het gedrang komt. Tot slot worden in enkele politieregistraties leden van de nieuwe aanwas aangeduid als sfeerbepalende subjecten. Ze zijn de “leadzangers” die andere supporters enthousiasmeren om te zingen en daarmee de sfeer in het stadion te verhogen.

Omvang en aard van de niet-voetbalgerelateerde registraties

In totaal hebben 23 subjecten (46%) 136 niet-voetbalgerelateerde registraties. In de 136 registraties worden 147 gedragingen beschreven (zie tabel 4.13 voor een overzicht).

Tabel 4.13 – De gedragingen van het individu (n=147)

Gedraging	Aantal
Overlastsituatie	33
Dubieuze activiteiten	29
Gewelddelict	26
Overtreden van de coronaregels	16
Overtreden van de Wegenverkeerswet	10
Vuurwerkincident	8
Veroorzaken van een aanrijding	7
Ongepast gedrag	6
Vermogensdelict	4
Overtreding van de Opiumwet	2
Bedreiging	1
Belediging	1
Confrontatie met de politie	1
Overtreding van de Wet Economische Delicten	1
Overtreding van de Wet Wapens en Munitie	1
Middelengebruik	1
Totaal	147

We geven een toelichting op zes gedragspatronen:

1. **Overlastsituatie.** Overlast in met name de publieke ruimte wordt het meest geregistreerd. Zo veroorzaken hangjongeren overlast, bijvoorbeeld door harde muziek. Ook zijn ze soms onder invloed van alcohol en/of drugs. Verder is er overlast van voertuigen: door racen en door het geluid van de uitlaten van snorfietzen. Soms wordt woonoverlast vermeld. In dat geval, betreft het doorgaans geluidsoverlast.
2. **Dubieuze activiteiten.** De subjecten komen veelvuldig voor vanwege dubieuze activiteiten. Deels zijn er vraagtekens over wat er bij subjecten thuis gebeurt. Zo zijn er bijvoorbeeld vermoedens dat vanuit woningen wordt gehandeld in lachgas, vuurwerk en namaakkleding. Soms wordt een hennepplantage vermoed. Ook vinden er dubieuze activiteiten plaats in de publieke ruimte. Bijvoorbeeld het groepsgewijs 'opzoeken' van een vechtpartij, mogelijk (vuur)wapenbezit of rondrijden in een bestelbus zonder pakketten te bezorgen. Ook worden subjecten gecontroleerd (een patschercontrole) omdat ze lijken te beschikken over onverklaarbare bezittingen. Een subject wordt bijvoorbeeld in een dure auto stilgezet. Tijdens de controle treft de politie een grote hoeveelheid contant geld aan. Tot slot bestaat onduidelijkheid over een subject, in die zin dat het de vraag is of hij wel of niet lid is van een OMG.
3. **Gewelddelicten.** Bij 23 subjecten stuiten we op een registratie – als betrokkene of verdachte – van een gewelddelict. Het betreft vechtpartijen in bijvoorbeeld horeca, op straat en bij een centraal station. Ook komen mishandelingen (in vereniging), vernielingen (bijvoorbeeld door brandstichting of het afsteken van vuurwerk) en openlijke geweldplegingen voor.
4. **Overtreden van de coronaregels.** Zestien subjecten hebben, getuige registraties, coronaregels overtreden. Dit gebeurt zowel thuis als in de publieke ruimte doordat er te veel personen te dicht bij elkaar zijn, zoals bij illegale feesten. Een ander voorbeeld betreft een politiecontrole van een voertuig. De twee inzittenden stappen uit en gaan dicht op de agenten staan, in strijd met de coronamaatregelen. Ze luisteren niet naar de verdedering om afstand te houden. Daarop duwt een agent een persoon (waarmee het subject op pad was naar achter. Het subject neemt direct een gevechts-

houding aan, waarna de politie pepperspray inzet. Dit resulteert in een bekeuring voor samenscholing tijdens de coronamaatregelen.

5. **Overtreden van de Wegenverkeerswet.** De subjecten maken zich ook met enige regelmaat schuldig aan overtredingen van de Wegenverkeerswet. Het betreft met name het rijden onder invloed. Zo heeft een subject bijvoorbeeld te veel drugs gebruikt, waardoor hij een THC-waarde heeft van 13 terwijl de grenswaarde 3 is. Ook parkeren subjecten regelmatig fout, bijvoorbeeld op een invalideparkeerplaats. Incidenteel bestuurt een subject een voertuig zonder dat hij een rijbewijs heeft of terwijl hij zijn mobiel in zijn hand heeft. Tot slot komt het voor dat een subject te hard rijdt op een scooter.
6. **Overige gedragingen.** In tabel 4.13 staan nog elf gedragingen die maximaal tien keer voorkomen in de politieregistraties, zoals vuurwerkincidenten. Tijdens coronademonstraties en -rellen hebben subjecten vuurwerk bij zich en steken dit af, maar ook hebben ze soms zelfgemaakt vuurwerk bij zich. Bijvoorbeeld een cobra die met tape is vastgemaakt aan een bus deodorant. Verder veroorzaken subjecten regelmatig aanrijdingen en vertonen ze ongepast gedrag. Het betreft onder andere opstandig gedrag richting de politie, wildplassen, in een horecagelegenheid ruzie maken met andere gasten en in het verkeer ruzie maken met andere weggebruikers. Enkele registraties betreffen een vermogensdelict, namelijk een beroving op straat, winkeldiefstal, met vals geld betalen en heling van een elektrische fiets. Twee keer wordt de Opiumwet overtreden: een subject heeft een hennepplantage in zijn woning en in de woning van een ander subject worden brokken hasj aangetroffen. Incidenteel komen voor: een bedreiging, de belediging van een agent en een confrontatie met de politie tijdens coronarellen. Tot slot vermeldt een registratie dat in de woning van een subject enkele tientallen kilogram professioneel vuurwerk is aangetroffen, dat in een andere woning een ploertendoder is gevonden en dat weer een ander subject te veel alcohol heeft gedronken en op straat is aangetroffen door de politie.

4.3 Resumé

Van de 521 subjecten die tot nieuwe aanwas worden gerekend, staan 351 subjecten – waarvan één vrouw – in 2020, 2021 en 2022 in minimaal een registratie als

verdachte of betrokkene. Het aantal loopt uiteen van 1 tot 38 registraties met een gemiddelde van 5. De leeftijden lopen uiteen van 13 tot en met 41 jaar waarbij het gemiddelde 21,2 jaar is. Dit is dan ook de reden dat we liever spreken over 'nieuwe' dan over 'jonge' aanwas. Iets meer dan de helft van de subjecten woont in dezelfde gemeente als waar "hun" BVO is gevestigd. Slechts een klein deel woont op meer dan 50 kilometer afstand. In totaal staan de 351 subjecten geregistreerd met 1.753 incidenten. Bijna de helft van de incidenten betreft vernielingen en incidenten tegen de openbare orde en bijna een kwart omvat geweldsdelicten. Meer concreet betreft het beledigingen, openlijke geweldplegingen, vechtpartijen en eenvoudige en zware mishandelingen. Verkeersincidenten komen regelmatig voor, terwijl vermogens-, drugs-, wapen- en seksuele incidenten niet vaak voorkomen. Nadat de subjecten een zwaartecore toegekend hebben gekregen op basis van het aantal en de ernst van de incidenten, blijkt dat subjecten die in dezelfde gemeente wonen als waar "hun" BVO is gevestigd een hogere zwaartecore hebben. Ook wijzen de resultaten in de richting dat een jonger persoon een hogere zwaartecore heeft. Dit effect is niet significant en enige voorzichtigheid is dus geboden.

Om verdiepende informatie te kunnen geven over het gedrag van de nieuwe aanwas, zijn alle politieregistraties geanalyseerd van 50 willekeurig gekozen subjecten. Uit de voetbalgerelateerde registraties blijkt dat de nieuwe aanwas vaak haar spelers steunt zoals tijdens een laatste training voorafgaand aan een belangrijke wedstrijd, bij het vertrek van de spelersbus naar een uitwedstrijd en bij terugkomst na een positief resultaat. Het uiten van deze steun gaat vaak gepaard met het afsteken van vuurwerk, zoals fakkels, siervuurwerk, knalvuurwerk en/of rookpotten. Hierdoor vinden de meeste vuurwerkincidenten buiten het stadion plaats, maar er zijn ook diverse voorbeelden bekend waarin de nieuwe aanwas in het stadion vuurwerk afsteekt. Deelname aan (potentiële) confrontaties tussen supportersgroepen is ook een veelvoorkomende gedraging van leden van de nieuwe aanwas. In de politieregistraties worden met name (potentiële) confrontaties in en rondom het stadion beschreven, al zijn er ook (potentiële) confrontaties in openbare ruimten zoals horeca of op afgelegen locaties. Dit toont aan dat de nieuwe aanwas ook deelneemt aan *Hit-and-Run* acties en vechtafspraken. Uit de politieregistraties komen ook vormen van ongepast gedrag naar voren waaraan de nieuwe aanwas zich schuldig maakt: overtreden van de coronaregels, binnendringen van het stadion, beklimmen van de lexaanwand en er tegenaan slaan en schoppen, provocerend gedrag vertonen naar andere supporters, ongewenst taalgebruik gebruiken tegen de politie, het speelveld betreden na een negatief resultaat, tijdens wedstrijden bekers bier gooien naar spelers en supporters ver-

drijven op de tribune om een eigen plek te claimen. Bij veel van deze gedragingen speelt mee dat de nieuwe aanwas vaak onder invloed is van alcohol en/of drugs. Een gedraging waarvoor de nieuwe aanwas in mindere mate geregistreerd staat, is het hebben van een confrontatie met de politie. Ook hiervoor geldt dat er drie situaties onderscheiden kunnen worden: 1) in en rondom het stadion wordt met voorbedachten rade het conflict aangegaan met de politie, 2) de politie intervieneert bij een beoogde confrontatie tussen supportersgroepen waarna de agressie zich richt op de politie en 3) bij (collectieve) ordeverstoringen – zoals demonstraties tegen de coronamaatregelen – zijn groepen supporters aanwezig om tot een confrontatie met de politie te komen. Voor veel van de voornoemde gedragingen geldt dat de subgroepen – waar leden van de nieuwe aanwas ook onderdeel van uitmaken – zich mobiliseren en informatie uitwisselen via sociale media zoals groepsapps en Telegram. Veel van de gestuurde berichten worden ook weer snel verwijderd, zodat de autoriteiten de informatiepositie niet kunnen verbeteren. Dit poogt de nieuwe aanwas ook door afschermingstactieken te gebruiken, zoals het dragen van een capuchon of bivakmuts tijdens confrontaties en het gebruiken van spandoeken om het afsteken van vuurwerk te verbergen.

De nieuwe aanwas hanteert eigen normen en waarden. Een norm is om niet te praten met bijvoorbeeld politiefunctionarissen en de veiligheidscöördinator van de BVO. Dit geldt zowel in en rondom het stadion als wanneer een subject is aangehouden en wordt verhoord. Ook volgt de nieuwe aanwas aanwijzingen van autoriteiten niet op, bijvoorbeeld wanneer ze gevraagd worden een ID te overhandigen. Het belemmeren van autoriteiten past ook bij de nieuwe aanwas. Zo worden stewards en politiefunctionarissen tegengewerkt wanneer ze het vak willen betreden waar de nieuwe aanwas staat. De boodschap die wordt verkondigd aan de stewards en politiefunctionarissen is dat ze niets te zoeken hebben op het vak. In het geval een subject wordt aangehouden, proberen ze die persoon soms als groep te ontzetten. Verder is er sprake van een zekere mate van eigenrichting onder de groep nieuwe aanwas. Indien de autoriteiten niet optreden, zullen ze bijvoorbeeld zelf uitsupporters op de thuishtribune uit het stadion verwijderen.

De nieuwe aanwas is vaak in het zwart gekleed. Op hun kleding zit vaak opdruk – veelal het logo van de groep – waaruit af te leiden is bij welke groep ze horen. De nieuwe aanwas onderneemt ook buiten het voetbal activiteiten met elkaar. Ze gaan samen uit eten en gaan samen naar feesten, maar ook bezoeken ze andere sporten zoals een zaalvoetbal-, ijshockey- of kickboksvedstrijd. Dit mondt regelmatig uit in confrontaties. De BVO's verschillen in de mate waarin de nieuwe aanwas als subgroep wordt geaccepteerd door andere subgroepen. Er zijn BVO's waar de subgroepen met elkaar omgaan, maar er zijn ook BVO's waar

subgroepen zich irriteren aan het gedrag van de nieuwe aanwas. In dat geval leidt het tot onderlinge spanningen. Dit komt ook mede doordat de nieuwe aanwas op het vak sfeerbepalend is of probeert te zijn. Dit wordt ook niet altijd getolereerd of geaccepteerd door andere groepen op het vak.

Uit de niet-voetbal gerelateerde registraties blijkt dat de subjecten met name geregistreerd staan vanwege geluidsoverlast in de publieke ruimte of in woningen, overlast door alcohol- en/of drugsgebruik en overlast van voertuigen. Daarnaast staan veel subjecten geregistreerd vanwege dubieuze activiteiten bij hun thuis – zoals het vermoeden van handel in lachgas of vuurwerk en een in werking zijnde hennepkwekerij – of in de publieke ruimte zoals het rondrijden in een bestelbus zonder pakketten te bezorgen en het zich ophouden op straat voor een mogelijke vechtpartij. De subjecten zijn ook regelmatig betrokkene of verdachte bij geweldsdelicten zoals vechtpartijen, mishandelingen, vernielingen en openlijke geweldplegingen. Tot slot zijn er veel incidenten die in mindere mate voorkomen, zoals het overtreden van de coronaregels, het overtreden van de Wegenverkeerswet, vermogensdelicten, overtredingen van Opiumwet, bedreiging en belediging.

Eindnoten

1. We zijn ons ervan bewust dat deze criteria dubieus zijn, maar er is rekening gehouden met het feit dat delen van Nederland niet dichtbevolkt zijn qua BVO's. Een deel van de voetbalsupporters uit de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Flevoland zullen namelijk tientallen kilometers moeten rijden voordat zij bij hun favoriete voetbalclub zijn. Om dit toch te typeren als 'regionale' nieuwe aanwas, is de scheidslijn van 50 kilometer gebruikt.
2. Het is onbekend gebleven of dit gebiedsverboden betreft die van toepassing zijn elders dan in de omgeving van het stadion, of dat dit enkel een andere gebruikte term is voor stadiongebiedsverbod. Vanwege deze twijfel, zijn gebiedsverboden als aparte categorie meegenomen in de analyse.

5

Conclusie en kansen voor de aanpak

In de seizoenen 2014-2015 tot en met 2018-2019 is het aantal incidenten in en rondom stadions afgenomen. Deze trend heeft de focus doen verleggen naar het aanbieden van toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal, onder andere door minder strenge veiligheidsmaatregelen te hanteren. De intrede van COVID-19 heeft ervoor gezorgd dat het voor supporters lange tijd niet mogelijk was om in een (volledig gevuld) stadion naar een wedstrijd te kijken. In de seizoenen 2020-2021 en 2021-2022 was dit tot 25 februari 2022 niet toegestaan. De (gedeeltelijke) heropeningen van de stadions heeft in deze seizoenen wel geleid tot een zorgelijke ontwikkeling, namelijk dat het aantal incidenten in en rondom de stadions weer is toegenomen. Ook het seizoen 2022-2023 is onverminderd onrustig geweest. Deze ontwikkeling is aanleiding geweest om te onderzoeken wat de stand van zaken is met betrekking tot het moderne voetbalgeweld en in hoeverre het huidige beleid nog geschikt is om de huidige problematiek het hoofd te bieden. Met andere woorden is in dit onderzoek antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

“Wat zijn kenmerken van het voetbalgeweld en kenmerken en werkwijzen van de nieuwe aanwas anno 2023, hoe verschilt dit van het voetbalgeweld van voor de coronacrisis, in hoeverre is het beleid van de voetbalvierhoek (nog) passend en waar liggen beleidsmatige kansen voor de toekomst?”

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn zes groepsinterviews gehouden met in totaal 51 politie-experts. Het betreft onder andere voetbalcoördinatoren en leden van Intel Cellen. Met hen is informatie opgehaald over 31 van de 34 BVO's in Nederland. Uit de groepsinterviews is naar voren gekomen dat er zich een nieuwe doelgroep heeft gemanifesteerd sinds de (gedeeltelijke) heropening van de stadions. Deze doelgroep wordt deels aangeduid als “jonge aanwas” en

deels als “nieuwe aanwas”. Omdat tot dit onderzoek niet veel bekend was over deze aanwas – en dus ook niet over de leeftijd – is besloten om in dit onderzoek te spreken over nieuwe aanwas. De gehanteerde definitie is: *(voor de ‘voetbalpolitie’ nieuwe) personen die sinds COVID-19 in beeld zijn gekomen (als verdachte of betrokkene) bij voetbalgerelateerde strafbare feiten, dan wel personen zonder strafbare feiten die wel onderdeel uitmaken van de groep nieuwe aanwas.*

Vanuit de Regiegroep Voetbal is na de interviewronde het verzoek gekomen om niet alleen op kwalitatieve wijze iets te zeggen over de nieuwe aanwas, maar ook kwantitatief. Aan de voetbalcoördinatoren van alle BVO’s is daarom gevraagd een lijst te leveren met subjecten. Dit heeft geleid tot een groslijst van 521 subjecten. Alle politieregistraties waar zij in de jaren 2020, 2021 en 2022 in voorkomen als verdachte of betrokkene zijn vervolgens geanalyseerd op geslacht en leeftijd, de afstand tussen de woonplaats en de plaats waar “hun” BVO is gevestigd en de omvang en aard van de politieregistraties waarin zij als verdachte of betrokkene voorkomen. Tevens is via een steekproef ingezoomd op 50 subjecten. Doel hiervan is om informatie over meer achtergrondkenmerken te verkrijgen en om meer duiding te geven aan de aard van de incidenten waarin zij een rol spelen.

5.1 Conclusie

Jarenlang is in en rondom stadions – mede door goede beleidsprestaties – sprake geweest van relatief weinig geweld. Het resulteerde in een sterke hang naar gastheerschap. Dit heeft tot een zekere veronachtzaming van het veiligheidsbeleid geleid. De veronachtzaming is versterkt doordat tijdens de coronacrisis veel BVO’s in financiële problemen zijn geraakt. Veiligheid is dan het eerste thema waarop wordt bezuinigd. Dit heeft zich geuit in het feit dat veel BVO’s kwalitatief en kwantitatief minder goede stewards zijn gaan inzetten voor een vrijwilligersvergoeding in plaats van duurdere en kundige stewards.

Met de kennis van nu blijken onvoldoende investeringen in veiligheid een groot aandeel te hebben gehad in een toename van het voetbalgeweld sinds de (gedeeltelijke) heropening van stadions. Sindsdien is de aard van het voetbalgeweld veranderd. Dit bemoeilijkt het waarborgen van veiligheid des te meer. Concreet zijn de tijden, locaties en aard van confrontaties meer divers geworden. Naast dat het aantal confrontaties in en rondom stadions weer is toegenomen na een jarenlange daling, vinden bijvoorbeeld op afgeschermd locaties vechtafspraken plaats en in openbare ruimtes *Hit-and-Run* acties. Deze confrontaties en de werkwijzen van de deelnemers hebben een steeds meer gesloten en heimelijk karakter gekregen. Online worden namen, gezichten, voornemens en praktijken

zoveel mogelijk afgeschermd en in de offline omgeving heerst een zwijgplicht naar autoriteiten toe. Dit bemoeilijkt de informatiepositie van de politie. Aan de genoemde soorten confrontaties ligt niet meer altijd een reden ten grondslag, zoals een vergeldingsdrang vanuit eerdere confrontaties. Tegenwoordig heerst bij supportersgroepen – met name bij jonge supportersgroepen – een geldingsdrang om het gedrag van andere supportersgroepen te overstijgen en landelijke status te verwerven. Om dit te bereiken trainen deelnemers aan deze soorten confrontaties ook in het gebruik van geweld, bijvoorbeeld in sportscholen. Verder worden bij confrontaties steeds vaker wapens gebruikt, terwijl een ongeschreven regel dit eerder afkeurde.

Een ander gevolg van de focus op gastheerschap en veronachtzaming van het veiligheidsbeleid is dat er ruimte is ontstaan voor supportersgroepen om steeds meer te bepalen wat er gebeurt binnen een BVO. Dit gebeurt door druk uit te oefenen op de BVO en clubbestuurders. Met andere woorden zijn BVO's vaak niet meer baas in eigen huis waardoor het waarborgen van de veiligheid moeilijker wordt. Dit uit zich bijvoorbeeld doordat deze BVO's misdragingen van supporters op de tribunes niet sanctioneren, maar juist hand in eigen boezem steken. Dit geldt met name voor de BVO's die in financiële moeilijkheden verkeren, want de komst van misdragende supporters blijft voor omzet zorgen. In die zin zijn inkomsten dus belangrijker dan veiligheid. Een ander voorbeeld waaruit blijkt dat BVO's niet meer baas in eigen huis zijn, is dat clubbesturen in gesprek blijven gaan met subjecten die (systematisch overlast) veroorzaken en strafbare feiten plegen. Naast BVO's lijken burgemeesters ook niet altijd meer baas in eigen huis te zijn. In het geval dat een inschatting wijst op een risicowedstrijd en het vanuit veiligheidsoverwegingen beter is om de wedstrijd op een andere dag en/of ander tijdstip te spelen, lijkt het alsof de commercie bepaalt of dit gebeurt en niet de burgemeester.

De veronachtzaming van het veiligheidsbeleid in combinatie met de coronacrisis – waardoor de veiligheidspartners gedurende een periode geen tot weinig zicht hadden op supporters omdat de stadions (gedeeltelijk) gesloten waren – hebben er ook voor gezorgd dat het zicht op (toonaangevende hooligans binnen) supportersgroepen is verdwenen. Hierdoor heeft zich relatief ongezien een nieuwe groep supporters kunnen manifesteren. Personen uit deze groep komen sinds COVID-19 in beeld vanwege voetbalgerelateerde strafbare feiten of omdat zij onderdeel uitmaken van de supportersgroep zonder strafbare feiten te plegen. Deze moderne geweldplegers worden tot de nieuwe aanwas gerekend. Het betreft een relatief jonge groep, want de meesten zijn niet ouder dan 25 jaar. Het overgrote deel woont ofwel in de gemeente waar ook de BVO is gevestigd of in de

dorpen en steden daaromheen. Met name de personen die in dezelfde gemeente wonen, zijn betrokken bij meer en/of zwaardere incidenten.

De nieuwe aanwas vertoont overeenkomsten met kenmerken van de ultra's. Ultra's zijn bijvoorbeeld voorstander van pyro in het stadion (*No pyro, no party*). Vuurwerkgebruik door de nieuwe aanwas – zoals fakkels, siervuurwerk, knalvuurwerk en/of rookpotten – is ook geen zeldzaamheid. Het achterliggende idee is dat dit sfeerverhogend is en de prestaties van de spelers kan verbeteren. In de jaren 2020, 2021 en 2022 is het afsteken van vuurwerk in mindere mate in stadions voorgekomen maar met name buiten de stadions. Dit gebeurde vooral op momenten dat de spelers worden gesteund, bijvoorbeeld tijdens een laatste training voorafgaand aan een belangrijke wedstrijd, bij het vertrek van de spelersbus naar een uitwedstrijd en bij terugkomst na een positief resultaat. De nieuwe aanwas is ook vaak betrokken bij de incidenten in en rondom stadions. Dit betreft met name confrontaties tussen supportersgroepen, maar ook komen confrontaties met de politie voor. Dit gebeurt ofwel met voorbedachten rade ofwel doordat de agressie zich richt op de politie omdat geïntervenieerd is om een confrontatie tussen supportersgroepen te voorkomen. Buiten het stadionterrein is de nieuwe aanwas ook betrokken bij vechtafspraken en *Hit-and-Run* acties, evenals bij (collectieve) ordeverstoringen – zoals demonstraties tegen de coronamaatregelen – waar de confrontatie met de politie wordt aangegaan en bij andere sportevenementen – zoals een zaalvoetbal-, ijshockey- of kickboks wedstrijd – waar ze betrokken raken bij confrontaties. Betrokkenheid bij deze confrontaties zorgt er voor dat de nieuwe aanwas in de politiestructuren met name met vernielingen en incidenten tegen de openbare orde en geweldsdelicten geregistreerd staat. Concreet gaat het om openlijke geweldplegingen, vechtpartijen en eenvoudige en zware mishandelingen. Dit toont dat de nieuwe aanwas ook de eerder genoemde geldingsdrang heeft. Bij het afsteken van vuurwerk en deelname aan confrontaties poogt de nieuwe aanwas hun anonimiteit te waarborgen door afschermingstactieken te gebruiken, zoals het gebruiken van spandoeken zodat niet zichtbaar is wie vuurwerk afsteekt en het dragen van een capuchon of bivakmuts tijdens confrontaties. Ook dit bemoeilijkt het verbeteren van de informatiepositie voor de politie. Online is hier ook sprake van omdat het mobiliseren van groepen en het uitwisselen van informatie veelal gebeurd in besloten groeps gesprekken op WhatsApp en Telegram. In het geval de politie kan meekijken, helpt het niet dat uitgewisselde berichten vaak snel worden verwijderd door subjecten.

De nieuwe aanwas is vaak in het zwart gekleed. Op hun kleding staat vaak opdruk – bijvoorbeeld de afkorting en/of het logo van de groep – waarmee zij

binnen en buiten stadions aantonen bij welke groep ze horen. Binnen stadions vertoont de nieuwe aanwas – vaak onder invloed van alcohol en/of drugs – verschillende ongepaste gedragingen: binnendringen van een stadion, beklimmen van de lexaanwand en er tegenaan slaan en schoppen, tijdens wedstrijden bekers naar spelers gooien, het speelveld betreden na een negatief resultaat, provocerend gedrag vertonen naar andere supporters, supporters verdrijven op de tribune om een eigen plek te claimen en ongewenst taalgebruik gebruiken tegen de politie. De laatste twee ongepaste gedragingen sluiten aan bij normen en waarden die de nieuwe aanwas hanteert, namelijk eigenrichting en afkeurend zijn jegens autoriteiten. Het afkeurende karakter blijkt ook uit het feit dat de nieuwe aanwas in en rondom het stadion niet praat met bijvoorbeeld politiefunctionarissen en veiligheidscoördinatoren, maar ook niet wanneer ze worden aangehouden en verhoord. Er is – met andere woorden – sprake van een zwijgplicht en je snicht anderen niet. Verder volgt de nieuwe aanwas aanwijzingen van autoriteiten (in ieder geval de eerste keer) vaak niet op. Wanneer een persoon wordt aangehouden gaan ze ook de confrontatie aan met autoriteiten in een poging om die persoon te ontzetten. Tot slot is de nieuwe aanwas bereid om de confrontatie aan te gaan met stewards en agenten, bijvoorbeeld wanneer zij het vak willen betreden. Volgens de nieuwe aanwas hebben zij daar niets te zoeken. Ook dit toont dat BVO's vaak niet meer baas in eigen huis zijn. Het feit dat de nieuwe aanwas bereid is om de confrontatie met stewards en agenten aan te gaan, toont dat zij zich niet aan dezelfde codes en gewoonten houden die eerdere supportersgroepen wel hanteerden. Dit zorgt er bij veel BVO's mede voor dat er spanningen zijn tussen de nieuwe aanwas en andere supportersgroepen.

Buiten het voetbal staat de nieuwe aanwas met name geregistreerd vanwege overlastsituaties. Concreet betreft het geluidoverlast in de publieke ruimte of in woningen, overlast door alcohol- en/of drugsgebruik en overlast van voertuigen. Verder komt de nieuwe aanwas vaak voor vanwege dubieuze activiteiten bij hun thuis of in de publieke ruimte en zijn ze regelmatig betrokken of verdachte van een geweldsdelict. Het betreft vechtpartijen, mishandelingen, vernielingen en openlijke geweldplegingen. Dit toont dat ze niet alleen in een voetbalomgeving agressief gedrag vertonen.

Door de geschetste oorzaken, gevolgen en kenmerken van het moderne voetbalgeweld is (een grotere) politie-inzet steeds vaker nodig geweest om de veiligheid in het stadion te waarborgen dan wel te herstellen. Het extra personeel wordt onttrokken aan het reguliere politiewerk. Dit maakt dat de grens van wat mogelijk is of wat politiek-maatschappelijk te verantwoorden is in zicht is of reeds wordt overschreden.

5.2 Kansen voor de aanpak

Burgemeesters wensen gastvrij voetbal met zo min mogelijk politie-inzet. Echter, ook in het seizoen 2023-2024 zal naar verwachting de hoge of opgehoogde politie-inzet nodig zijn om (meer) incidenten te voorkomen, om te reageren op incidenten en om te zorgen voor een minimaal niveau van veiligheid. Het opleggen van stadionverboden en/of gedragsaanwijzingen is volgens respondenten hierin niet voldoende. Er is volgens hen meer nodig om het fenomeen voetbalgeweld terug te dringen. Unaniem bepleiten de respondenten om afstand te nemen van het leidende principe 'gastvrij toegankelijk voetbal'. Dit dient te worden vervangen door 'veilig voetbal, met een verantwoorde claim op de politie-inzet'. Ook dient te worden beseft dat een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) nooit afdoende is, omdat groepsprocessen een belangrijke rol spelen bij onrust en geweld door supporters. Het weegt daarom zwaar dat belangrijke (probleemsupporters binnen) groepen niet (voldoende) in beeld zijn. Op basis van de gesprekken met ingevoerde politiemensen en de analyse van de nieuwe aanwas is de conclusie dat de basis op orde gebracht moet worden. Hiervoor formuleren we vier uitgangspunten:

1. Duidelijk maken dat de burgemeester – met inachtneming van een politieadvies – bepaalt of de omstandigheden het mogelijk maken om op een bepaalde dag en tijdstip te voetballen. Veiligheid en openbare orde gaan boven commercie. Dientengevolge beslist de burgemeester en niet de KNVB, een BVO of een tv-aanbieder. Behandel voetbal wat dit betreft zoals elk ander commercieel evenement, los van het bijzondere karakter ervan, want met veiligheid valt niet te marchanderen. Er kan pas worden gevoetbald bij een vergunning en dus als aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan.
2. Duidelijk maken welke minimale eisen worden gesteld aan het integrale veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden. Dit vergt inzicht in de maatregelen en welke investeringen dit minimaal vergt per BVO, rekening houdend met de aard en omvang van de supportergroepen en met de fysieke infrastructuur in en rondom het stadion. Dit sluit nauw aan op de audits die tot 2015 op clubniveau werden uitgevoerd: als aanjager van het veiligheidsbeleid doordat risico's en problemen tijdig (en openbaar) werden geagendeerd. Bij enkele clubs met stevige actuele problemen zou zo'n audit uitgevoerd kunnen worden.

3. Beloon goed gedrag van BVO's en supporters, bestraf wangedrag van supporters en pak tekortkomingen bij BVO's aan, mogelijk met sancties. Een optie is om een *Fast Lane* in te voeren bij stadions. Het doel hiervan is dat supporters die goed gedrag vertonen minder gecontroleerd worden. Ook kunnen deze supporters voorrang krijgen op de kaartverkoop voor bijvoorbeeld uitwedstrijden en Europese wedstrijden. Een andere optie is – gebaseerd op dit onderzoek – om (onafhankelijk) te rapporteren over de kwaliteit en kwantiteit van de steward- en veiligheidsorganisatie van een BVO. Bij tekortkomingen wordt eerst getracht via overtuiging tot een oplossing te komen, maar als er tekorten blijven bestaan dient dit gevolgen te hebben. Voorbeelden zijn een verbod op alcoholverkoop, technopreventieve maatregelen (bijvoorbeeld netten of betere segmentering) of een dwingend advies vanuit de voetbalvierhoek om meer of betere particuliere beveiligers.

4. Werk aan een goede informatiepositie met betrekking tot supportersgroepen, waaronder de nieuwe aanwas. Dit is een permanente opdracht en een noodzakelijke voorwaarde om resultaten te kunnen boeken met een persoons- en groepsgerichte aanpak. Een persoons- en groepsgerichte aanpak past bij het principe *high trust, high penalty*. Dit betekent namelijk dat alle supporters meer vrijheden genieten, maar dat de straffen ook hoger zijn wanneer overtredingen worden begaan. Deze straffen zijn minder generiek van aard maar gelden specifiek voor het individu of de groep die de overtreding heeft begaan. Supporters zijn voorstander van dit principe, omdat een relatief kleine groep supporters verantwoordelijk is voor de vele incidenten en het slechte imago van het voetbal.¹

Meer concreet hebben respondenten de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Stel, naast een vaste groep politiespecialisten die fungeert als draai- en ankerpunt in de aanpak van voetbalgeweld, meer (basis)politiemensen frequent aan bij een voetbaldienst. Zo ontstaat er een grotere groep agenten die weten waar ze moeten zijn, hoe ze moeten communiceren en hoe ze moeten bewegen.
- Als wijkagenten in het stadion zijn, kan hij of zij lokale problematische jeugd herkennen.
- Investeer in de kwantiteit en kwaliteit van de stewarding. Dit moet een harde voorwaarde zijn richting een BVO.

- Introduceer een systeem waarbij een Seizoen Club Card (SCC)/kaartje wordt gekoppeld aan een ID-kaart, zodat bij wanordelijkheden de identiteit beter vastgesteld kan worden en later beter opgetreden kan worden.
- Registratieplicht van personen die meereizen met supportersbussen naar uitwedstrijden.
- Als de risico's te hoog worden, verkoop dan geen alcohol of alcohol met een lager alcoholpercentage in de stadions.
- Wanneer in de horeca sprake is van overlast door drugshandel of geweldsincidenten, wordt het pand bestuurlijk gesloten door de burgemeester. Deze kaart heeft een burgemeester in het voetbal nog niet 'gespeeld'. De voetbalwedstrijden vinden namelijk doorgang, ook als vergunningsvoorwaarden niet nageleefd worden. Dit draagt bij aan de hoge politie-inzet. Volgens respondenten moet een gemeente een BVO meer zien als evenementenorganisator en de BVO beoordelen op de mate waarin het voldoet aan de vergunningsvoorwaarden. Het effect hiervan zal zijn dat een BVO meer investeert in veiligheid, omdat dit dan een noodzakelijk element wordt van het clubbestuur.
- De gemeente kan via bestuurlijke maatregelen ervoor zorgen dat overlastgevende en/of criminele subjecten op locaties worden geweerd waar de doelgroep samenkomt, zoals in een café in de stad. Dan blijft het dus niet bij bijvoorbeeld een stadionverbod, maar wordt het netwerk ontregeld waarin het subject zich begeeft.
- Enkel de subjecten die in de gemeente woonachtig zijn waarin de BVO is gevestigd, kunnen door een burgemeester in een PGA gebracht worden. Dit is problematisch omdat er ook subjecten zijn die in andere gemeenten wonen en daar mogelijk niet in beeld zijn vanwege de problemen die ze veroorzaken (en mogelijk ondervinden). De PGA zou een gemeentegrens overschrijdend karakter moeten krijgen.

Eindnoot

1. Ferwerda, Van Ham, Appelman & Bremmers (2014).

Geraadpleegde bronnen

Geraadpleegde literatuur

Ferwerda, H., & Adang, O.M.J. (2005). *Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak*. Arnhem/Apeldoorn: Bureau Beke/Politieacademie.

Ferwerda, H. & Bremmers, B. (2011). *Ultra's: sfeermakers of vechtjassen?* Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., Ham, T. van, Appelman, T., & Bremmers, B. (2014). *Raak geschoten? Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal*. Arnhem: Bureau Beke.

Schotanus, F. (2017). *Toen was geweld heel gewoon. De dodelijke romantiek van voetbalhooliganisme*. Amsterdam: Atlas Contact.

Wolsink, J., & H. Ferwerda (2022). *Het fenomeen vechtafspraken: vier jaar later. Onderzoek naar de profielen van de deelnemers, kenmerken van de vechtgroepen en – nieuwe ontwikkelingen ten aanzien van – het fenomeen vechtafspraken*. Apeldoorn/Arnhem: Politie & Wetenschap/Bureau Beke.

Geraadpleegde documenten

Politie(2019). Jaarverslagvoetbalenveiligheid. Seizoen 2018/2019. Geraadpleegd via: <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/onderwerpen/jaarverantwoording/2019/civ-voetbal-jaarverslag-2019.pdf>

Geraadpleegde websites

Dagblad van het Noorden (2023, 21 juli). Hooligans FC Groningen besmeuren pand van partner agent. Intimidatie en bedreiging voor politieagenten en gezinnen. Geraadpleegd via: <https://dvh.nl/groningen/Hooligans-FC-Groningen-besmeuren-pand-van-partner-agent-28549458.html>

De Gelderlander (2021, 14 november). Geweld rond het veld: heeft corona het betaalde voetbal in slaap gesust of speelt er iets anders? 'Lockdowns kunnen rol spelen'. Geraadpleegd via: <https://www.gelderlander.nl/home/geweld-rond-het-veld-heeft-corona-het-betaalde-voetbal-in-slaap-gesust-of-speelt-er-iets-anders-lockdowns-kunnen-rol-spelen~a31c604a/>

De Volkskrant (2021, 21 oktober). KNVB gaat biergooiers straffen en in het uiterste geval supporters weren. Geraadpleegd via: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/knvb-gaat-biergooiers-straffen-en-in-het-uiteerste-geval-supporters-weren~b9b8a953/>

KNVB (2017, 1 juni). Toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal: 'Mouwen opstropen nu'. Geraadpleegd via: <https://www.knvb.nl/nieuws/themas/veiligheid/27256/toegankelijk-gastvrij-en-veilig-voetbal-mouwen-opstropen-nu?date=1690276569>

NOS (2021, 29 oktober). Slot kijkt 'met afschuw' naar bedreigingen, maar voelt zelf geen angst. Geraadpleegd via: <https://www.omroepwest.nl/sport/4411434/maurice-steijn-stapt-op-bij-nac-breda-na-bedreigingen>

NOS (2022, 12 oktober). KNVB legt twee keer zo veel stadionverboden op, meer vuurwerkincidenten. Geraadpleegd via: <https://nos.nl/artikel/2448094-knvb-legt-twee-keer-zo-veel-stadionverboden-op-meer-vuurwerkincidenten>

Omroep Gelderland (2021, 20 oktober). KNVB ziet veel meer supportersgeweld dan normaal: 'Opgekropte frustraties'. Geraadpleegd via: <https://www.gld.nl/sport/7417397/knvb-ziet-veel-meer-supportersgeweld-dan-normaal-opgekropte-frustraties>

Omroep West (2021, 19 juni). Maurice Steijn stapt op bij NAC Breda na bedreigingen. Geraadpleegd via: <https://www.omroepwest.nl/sport/4411434/maurice-steijn-stapt-op-bij-nac-breda-na-bedreigingen>

RTL Nieuws (2021, 30 oktober). Hoe het opeens gewelddadig werd bij MVV-Roda: 'Ik dacht: hoe gaat dit ophouden?'. Geraadpleegd via: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5263871/mvv-roda-jc-rellen-journalist-11-vijf-minuten-mis-wedstrijd>

VRT (2021, 21 oktober). Nederlandse voetbalbond ziet toename agressie na corona: "Nu al meer stadionverboden dan normaal". Geraadpleegd via: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/20/nederlandse-voetbalbond-ziet-toename-incidenten-na-corona-nu-a/>

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitsstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnissen en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepteelt

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten

Een onderzoek naar aard en omvang, beleid, toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer

Implementatie, toepassing en eerste resultaten van de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid

Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed van registratie-effecten op de omvang van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap

Een inventarisatie van aard, omvang en aandachtspunten in verband met de effectuering van slachtofferrechten

2016

Dieren Verboden

De toepassing van het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam

Een onderzoek naar mogelijke verklaringen en wenselijke oplossingen

Missen we iets?

Een gebiedsanalyse in Rotterdam naar de omvang en aanpak van de jeugdcriminaliteit en eventuele 'witte vlekken' in dat beeld

De draad weer oppakken

Een follow-up onderzoek onder nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten

Hoe lopen de hazen?

De stand van zaken in de aanpak van dierenmishandeling en dierenverwaarlozing

Focus op heling

Een onderzoek naar het functioneren van de helingmarkt, het beleid tegen en de gevolgen van heling

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Wie is het slachtoffer?

Kenmerken van de doelgroep van het Schadefonds Geweldsmisdrijven en strategieën voor een beter doelgroepbereik

Radicalisering in de gemeente Arnhem

Resultaten van onderzoek onder mentoren, welzijnswerkers en jongeren

2017**Duiding van problematisch jeugdgroepengedrag**

Een theoretische verkenning en een praktische handreiking voor het veld

Prostitutie in beeld gebracht

Een onderzoek naar aard en omvang van zichtbare en onzichtbare prostitutie in Arnhem

De achterblijvers

Een evaluatie van het maatwerk voor achterblijvers van vermiste personen

2018**Realiteit of registratie-effect?**

De invloed van registratie-effecten op de daling van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Links-extremisme in beeld

Een verkennend onderzoek naar links-extremistische groeperingen in Nederland

Na het beslag

Een onderzoek naar door RVO inbeslaggenomen voorwerpen onderdeel Natuur en de afhandeling daarvan

Slachtoffers zoeken en vinden

Een onderzoek naar het werk van de kinderpornorechercheurs

Straatprostitutie in Nijmegen

Een evaluatie van de tippelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktsstraat in Nijmegen

Opschakelen

Onderzoek naar ongewenste gedragingen in de wielersport

Betonrot

Een kwalitatief onderzoek naar het fenomeen ondermijnende criminaliteit in Brabant-Zeeland, de effecten van en richtingen voor de overheidsaanpak

2019

Hoog-risico honden, een bijtend probleem?

Een fenomeenonderzoek naar bijtincidenten en hondengevechten

De politieaanpak van etnisch profileren in Amsterdam

Een onderzoek naar effecten, criteria en meetbare indicatoren

Zo ziek als een hond?

Gezondheids- en socialisatieproblemen bij puppy's in Nederland in relatie tot de herkomst

Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord

Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk

Downloaders van kinderporno;

een literatuuronderzoek

Criminelen achter het stuur

Aard en omvang van het gebruik van huurmotorvoertuigen voor criminele activiteiten

Asielzoekers in het gareel?

Plan-, proces en effectevaluatie werking extra begeleiding- en toezichtlocaties

2020

Afspraak is afspraak?

Evaluatie van de eenduidige landelijke afspraken rondom opsporing en vervolging van geweld tegen werknemers met een publieke taak

Panden met een luchtje

Een inventarisatie van aanpakken om verhuur van panden voor criminele doeleinden tegen te gaan

Ondermijning op en rond luchthaven Schiphol

Black Box?

Een onderzoek naar opslagboxen in relatie tot criminaliteit: fenomeen en aanpak

Fietsdiefstal in Nederland

Van fenomeen naar aanpak

Sterk spul

Aard, omvang en ernst van de dopinghandel in Nederland

Voor de verandering

Een exploratief onderzoek naar pogingen tot het veranderen van seksuele gerichtheid en genderidentiteit in Nederland

2021

Werken aan werk

Een evaluatie van penitentiare arbeid

Medische missers

De gevolgen en nasleep van medische incidenten en ervaringen met de ondersteuning van de gedupeerden door het Casemanagement Medische Incidenten

Jeugdproblematiek in Zwolle

Een onderzoek naar de omvang, aard en aanpak

Misdrijven in kinderschoenen

Een onderzoek naar de aanpak van 12- en 13-jarige misdrijfverdachten binnen en buiten het strafrecht

Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken

Van analyse van het netwerk naar aanpak

Taxi

Malafide activiteiten en (ondermijnende) criminaliteit in de Amsterdamse taxibranche

Monitor leefbaarheid volkstuinen Rotterdam

Van beeld naar suggesties voor de aanpak

Van inzicht naar aanpak

Een onderzoek naar ondermijning in de amateursport in de regio Rotterdam

2022

Grenzeloos!?

Een verkennend onderzoek naar het instrumentarium in relatie tot (veroordeelde) plegers van transnationaal seksueel kindermisbruik

Fatale politie-incidenten

Patronen bij fatale incidenten binnen de context van politieoptreden

Beelden van burgers over bejegening door de politie

Een herhalingsonderzoek naar meningen en ervaringen van Rotterdamse burgers inzake bejegening door de politie

Beïnvloed geweld

Evaluatie Wet middelenonderzoek bij geweldplegers (WMG)

Do or don't

Kennis synthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit

Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag

Een onderzoek naar aard, omvang, voedingsbodems en preventie

Misdadige invloed

De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken

Less than lethal weapons voor de Mobiele Eenheid onderzocht

Een onderzoek naar vraag, (nieuw) aanbod en maatschappelijke acceptatie

Het (boven)lokale netwerk in Poelenburg en Peldersveld ontleed

De invloed van criminele netwerken op jongeren in twee buurten van Zaanstad

2023

Het (boven)lokale netwerk in Paddepoel ontleed

De invloed van criminele netwerken op jongeren in een Groningse wijk

Huurvoertuigen over de grens

Europese lessen met betrekking tot de aanpak van het gebruik van huurmotorvoertuigen voor criminele doeleinden

In de seizoenen 2014-2015 tot en met 2018-2019 hebben veiligheidsmaatregelen ervoor gezorgd dat het aantal incidenten in en rondom stadions is afgenomen. De focus is meer verlegd naar toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal. Dit kwam tot uiting door minder politie-inzet in en rondom voetbalstadions. Sinds het seizoen 2021-2022 – vanaf de heropening van voetbalstadions na de coronaperiode – is er een trendbreuk: het aantal incidenten in en rondom stadions neemt weer toe.

De focus van dit onderzoek ligt op deze geschetste ontwikkeling. Meer specifiek geeft het onderzoek antwoord op de vraag wat de kenmerken van het huidige voetbalgeweld zijn en of er verschillen zijn met de periode voor de coronacrisis. Sinds de heropening van de voetbalstadions komt een groep personen nadrukkelijk in beeld bij de politie: de “nieuwe aanwas”. Dit onderzoek zoomt in op deze groep en beschrijft de kenmerken en werkwijzen. Tot slot wordt de vraag beantwoordt in hoeverre het beleid van de voetbalvierhoek (nog) passend is en waar beleidsmatige kansen liggen voor in de toekomst.

Hiervoor zijn zes groepsinterviews gehouden met 51 personen. Dit betreft voetbalcoördinatoren, leden van Intel Cellen voetbal of andere politiefunctionarissen die betrokken zijn bij het betaald voetbal. Tevens is een kwantitatieve analyse uitgevoerd, specifiek gericht op de nieuwe aanwas. Van 521 subjecten behorend tot de nieuwe aanwas zijn politieregistraties geanalyseerd. Dit geeft zicht op de achtergrondkenmerken en de omvang en aard van de politieregistraties waarin zij als verdachte of betrokkene voorkomen. Om duiding te geven aan de incidenten en meer te kunnen zeggen over de werkwijze van (individuele leden van) de nieuwe aanwas, is een inhoudsanalyse uitgevoerd op politieregistraties van vijftig willekeurig gekozen subjecten.

ISBN 978-94-92255-65-5

9 789492 255655 >